UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Specvlvm Ivris Gvlielmi Dvrandi

Durantis, Guilelmus

Avgvstae Tavrinorvm, 1578

Officio omnium iudicum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96846

Visual Library

ſciendum. Et ex verbo ſtatuẽdæ, colligit Bar. ꝙ ſtatuta facere, eſt iuriſdictionis ordinariæ: quia cui competit diffinitio, & diffinitum, ſecundum Bartol. Sed Ray. dicit contrarium, quia non omnes populi habent iuriſdictionem, nec locum publicum cauſarum. ff. de exc. tut. l. ſi duas. §. dictum. & tamẽ poſſunt adinuicem ſtatuere de ſuis negotiis, non de iure publico, niſi à ſuperiore confirmentur. C. de teſta. l. fi. Non obſtat uerbum ſtatuẽdæ: quia præcedit verbum de neceſſitate ſtatuti: & ſtatuta non fiunt de neceſſitate, ſed ſponte. ergo facere non competit iure magiſtratus ſeu iuriſdictionis: ſed magiſtratibus ſic. Bald. Sed an iſta diffinitio ſit uera in uoluntaria: iuriſdictione, dic quod ſic ut reſpectu litigatorum dicatur uoluntaria ſed reſpectu iudicis eſt neceſſaria. ff. de off. procon. l. 2. per G. in auth. de quæſtore. §. ſuper hoc. G. ¶ Subrogatus ad uniuerſitatem cauſarum habet iuriſdictionem ordinariã: ſecus ſi ad certa, ſcilicet talis populi. ¶ Superilluſtres ſunt papa & Imperator, conſul & patritius. ¶ Illuſtres ſunt præfectus prætorio Orientis, Illyrici, Affricæ, Vrbis, & quæſtor candidatus. ¶ Spectabiles ſunt magiſtri militum, prætor, præfectus uigillum, proconſul, præfectus Auguſtalis, præfectus Aegypti, Vicarius, & Dux, Comes rerum priuatarum, Comes Orientis, & non alij Comites. ¶ Clariſſimi ſunt Comites Italiæ & Alemaniæ, præſes prouinciæ: ſed magiſtratus municipales & alij pedanei non ſunt clariſſimi. G. ¶ Poteſtates terrarum non habent merum imperium de iure communi: ſed preſes prouinciæ: ſed de conſuetudine & vſurpatione ſic. Vnde membra mutilare, & damnare ad mortem, habent ex vſurpatione, non de iure. ver. ergo poteſtates. Quidam habent hoc per priuilegium per pacem Conſtantiæ: ut no. in Auth. de defen. ci. §. & agi apud defenſores. in fi. magnæ gl. Hanc tamen præſcriptionẽ poteſt reuocare princeps, quandocunque vult: quia contra abſolutam principis poteſtatẽ pōt præſcribi, & omnis conſuetudo pōt ab eo caſſari. de conſti. c. 1. ff. de ſepul. vio. l. 4. §. diuus. & in Auth. nauigia. C. de ſer. fugit. cum ſimilibus. ¶ Si poteſtas condemnat aliquem ad mortem, an iſte efficiatur ſeruus pœnæ. Videtur ꝙ non: quia non poteſt alicui adimere ciuitatem vel liberttatem, ff. de off. præ. l. illicitas. §. qui vniuerſas. Præterea iſte condemnatur ex forma ſtatuti: & ſtatutum non dicit, quod iſte efficiatur ſeruus pœnæ, ergo, &c. Nam quod omittitur à ſtatuto, pro omiſſo eſt habendum: vt not. Cyn. C. de hære. inſti. l. 1. Præterea nos, uidemus, ꝙ bona non confiſcantur: quod fieret, ſi moreretur ſeruus pœnæ. Vlterius nemo hodie bene natus ex condemnatione fit ſeruus. Et hoc ſequitur, quòd valent teſtamenta iſtorum: quia ſunt liberi, & retinent bona. In contrarium videtur: quia ſnia ſtatim facit dãnatũ ſeruum. ff. de pœnis. l. qui ultimo. & l. quidam. ergo non valet ſuum teſtamentum. Et hoc eſt verum de iure, quia lex, non iudex, facit eum ſeruum. argu. de rit. nup. l. palam. in fi. tamen ſi de conſuetudine eſt, quod eorum teſtamenta ſeruentur, ualet teſtamentum, cum etiam ſeruo lex & conſuetudo poſſit concedere teſtandi licentiam. arg. ff. de offic. prętor. l. Barbarius. in fin. & C. de his, qui. ut indi. l. pen. Et prædicta uera de condemnatis præſentibus: ſed abſentes condemnati ex forma ſtatuti non fiunt ſerui, niſi demum capti. tunc enim quaſi ab hoſte capti incidunt in ſeruitutem. Nam ſententia in eos fertur hoc modo. quòd ſi quo tempore peruenerit in fortiam communis, &c. de re iud. c. paſtoralis. in cle. Vnde interim antequam terminus adueniat, ſunt liberi: & poſſunt teſtari. argum. ff. de ſer. expor. l. Titius. Bal. ¶ Merum imperium liberum habent papa & Imperator: legi ſubnixum habẽt inferiores, quibus nominatim participatum eſt in parte ſolicitudinis, non in plenitudine poteſtatis. l. 1. in princ. ff. de off. eius, cui man. eſt iuriſ. Cõſiſtit merum imperium circa humanum corpus gladio materiali vel ciuili conterendo, quia homo ſumma res eſt: & ideo ſumma iuriſdictio requiritur ad hominem morti tradendum, vel capitaliter condemnãdum. Nam homo eſt creatura facta ad imaginem Dei. C. de pœn. l. ſi quis in metallum. ¶ Miſtum imperium conſiſtit circa res & actus, in quibus nobile officium iudicis uel mercenarium, decretum, vel auctoritas imploratur. Nã decretũ in auctoritatibus & officio iudicis ↄſiſtit: iuriſdictio ↄſiſtit circa actiones. uice em̃ actionũ exercet. ff. de ori. iur. l. 2. §. poſt originem. Hoc tãgit Spe. hic: & dic, ut ff. e. l. imperiũ. ꝑ G. de Cu. Cy. & Bar. ¶ Epiſcopi delegant merum imperium, quod ſemper intelligitur, quo ad cauſas ſanguinis, abeſſe: & debent committere generaliter, ſed alij prælati inferiores de iure non habent ius gladij. ver. & nota, quòd epiſcopus. G. ¶ An qui habent duas auctoritates cogantur alteram eligere. ver. ult. not. tenet ꝙ non: quia non poteſt à ſe abdicare publicam iuriſdictionem. ff. de offic. præſi. l. legatus. ver. ultimo nota. G. ¶ An præſcribatur merum imperium, ſi quis eo non eſt vſus, quia non occurrit caſus vtendi tamen fuit in poſſeſſione territorij, ut dominus vel iuſtitiarius. Et dic, ꝙ ſic. verſic. & ſunt hæc in arg. contra curiales. G. nam in iſtis incorporalibus plena poſſeſſio conſiſtit in aptitudine, ſicut in actu. ff. de ſeruitut. vrba prædiorũ. l. foramen. & ſi quis præſcribit iuriſdictionem in incolas, uidetur etiam præſcripſiſſe in forenſes, qui ibi delinquunt, Nam iſta pręſcriptio cauſat ius reale: & uelut confeſſoria contra quemlibet redditur. ff. ſi ſer. uen. ſi quis diuturno. in fin. quia in ipſum territorium uidetur ius præſcribi, cui iuriſdictio inhæret. C. ubi & apud quos. l. fi. no. hoc. probo etiam per c. dilecti. de foro compe. Bal. ¶ Faciens guerram pendente inhibitione, pertinet ad forum eccleſiæ. in ver. Guil.

¶ De officio omnium iudicum. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Notabiliter facta niſi diligenter notentur, neglecta eſſe dicuntur.*
2 *Interrogatio facta in bona fidei contractibus, tantum ualet, quãtum in ſtipulatione.*
3 *Lege deficiẽte, & contractu, iudex poteſt, quod ſibi bonum uidetur, agere.*

1. §. Quæ Ad perpetuam memoriã fiunt, diligenter proſpicienda ſunt: vt 23. diſtin. in nomine. & extr.
a de re iu. ad Apoſtolicæ. in ſuperſcriptione.[a] 1. q. 7. cõuenientibus. nec ulla temporum ſunt commutatione variãda. 20. q. 1. quæ ad perpetuam. maxime ubi ſunt poſteris ꝓfutura: ut ext. ut ecce. bc. c. vlt. in prin. Ad poſterorum ergo vtilitatem & memoriam perpetuam, hic de officio iudicis tradidi, quæ nec à modernis ſunt
b etiam contemnenda. C. de quæſtionibus. l. diuo. in fin. [b] C. de teſt.
1 iubemus ver. ſed nec aliqua. de conſecr. diſtin. 2. ſemel. † quia quę notabiliter fiunt, niſi diligenter notentur, neglecta eẽ videntur. ff. de iniur. item apud Labeonem. § ait prætor. Quia ergo de officio iudicum in ſpecie tractauimus: hic in genere de his, quæ ſpe-
2 ctant ad omnes, dicamus. † ¶ Officium ergo iudicis latiſſime patet: poteſt namq; bo. poſſeſſionem dare, & in poſſeſſionem mittere, tutores conſtituere. & iudices dare: vt ff. de iur. om iu. l. 1. & 30. q. 5. iudicantem. & ſ. titu. proxi. & tantum ualet in bonæfidei contractibus, quantum in ſtipulatione interrogatio facta. ff. de
3 negot. geſt. l. quia tantundem. ff. depoſiti. Lucius Titius. † ¶ Item, quia ubi deficit lex & contractus, iudex facit quod ſibi & de bono & æquo videtur. Inſti. loca. §. pen. quod etiam, ut late patet, ſic plenius oſtendamus. Nam quandoque proponitur principaliter loco actionis, ſeu loco principalis actionis. Quandoque vero proponitur incidenter. Quandoque impedit actionem. Quandoque detrahit actioni. Quandoque deſeruit ei. Quæ ſingula ſeriatim ſpecialiter proſequamur. Vltimo quid iuris ſit de ſummaria cognitione dicturi.

ADDITIONES.

a Sciendum eſt, quòd ex practicis, quos nominauit auctor in Procœmio, ſoli tres de hoc tractauerũt. Primus Rof. qui parte ſecũda ſui Operis poſuit Rubricam de officio iudicis, quod datur iure actionis, & 5. poſt illam ad idem. Item poſt titu. de iurõ vaſalli, poſuit quaſi cotinue 14. Rubricas ſuper diuerſis, quæ petũtur iudicis officio. & ſic ſunt 19. ¶ Secundus fuit Vber. de Bon. qui tractatum de hoc compoſuit, in ſuo libello ante med. verſic. rogatus. vſque ad verſic. ſi criminaliter. mihi char. 6. ¶ Tertius Ioan. de Deo, qui poſt ipſum Cauil. lib. 10. per generales & ſpeciales Rubricas materiam proſequitur. & adde quod ſtatim dicam. Item ſcias, ꝙ Roffr. in certis locis & ſuper Rubrica de offi. iudi. contra colonos & adſcriptitios, verſic. ſed opponitur. improbat ſubtilitatem dicentium, quòd quando iudicis officium proponitur loco actionis, non debet in libello dici, Ago contra talem. ſed Propono vobis, &c. Horum ratio: quia iudicis officium non ſit actio. ff. de mino. ꝙ ſi minor. §. fin. contra partem non debet proponi, ſed ſolum iudici: ſed contra partem proponitur, cum agit ſuo iure. Sed ipſe de hoc non curat: quia nomine actionis ſaltem generaliſſimo, etiam officium iudicis continetur ff. de actionib. & oblig. actionis verbo. & ſic bene dicitur, Ago contra talem.
b Superſcriptione. ¶ libr. 6.
c In fin. ¶ Facit cle. de iureiur. Romani. uerſi. nos itaque. & in fine.

SVMMARIVM.

1 *Actione ordinaria deficiente, proponitur officium iudicis, loco principalis actionis.*
Iudex uel prælatus audita ſubditorum infamia, ad inquiſitionem exceſſuũ ſuo officio poteſt, etiam nemine petente, procedere.
2 *Diſtinguẽdum eſt, ubi iudicis officium interponitur principaliter pro actione ad petitionem partis.*
3 *Pater agens contra filium ſibi obedire nolentem, agit iudicis officio.*
4 *Officio iudicis agitur, cum de patria poteſtate inter patrem & filium diſceptatur.*
5 *Iudicis officio agitur, cum filius petitur, qui à nemine detinetur.*
Iudicis officium imploratur cum filius à patre petit emancipari.
6 *Deceptus qui renunciauit iuri ſuo, & quia aduerſarius non ſeruat quod promiſit, iudicis officium implorat.*
7 *Magiſter cuiuſcunque facultatis poteſt à diſcipulo petere ſalarium, cui diſcipulus abſque pacto, uel ſtipulatione obligatur. Idem de nutricibus, obſtetricibus, medicis, &c.*
8 *Vxor timens uiri ſæuitiam petere poteſt officio iudicis ſibi caueri.*
9 *Imploratur iudicis officium, ut hæres cogatur adire hæreditatem.*
10 *Officium iudicis imploratur loco principalis actionis in quinque caſib.*
11 *Officium iudicis imploratur pro uia publica adæquanda.*
12 *Bona debitoris non ſoluentis peti poſſunt officio iudicis poſſideri, uendi, uel ſeparari.*
Recurrendum non eſt ad extraordinarium auxilium quandiu intereſt ordinarium.
13 *Officium iudicis quomodo competat ordinario, & quomodo delegato.*
14 *Officium iudicis ſi loco principalis actionis ad petitionem partis contra incertam perſonam imploratur, tunc non eſt neceſſaria litis conteſtatio.*
15 *Litis conteſtatio non eſt neceſſaria, ubi iudicis officium pro actione proponitur contra nullam perſonam.*
16 *Iudicis officium in quibus caſibus interponitur, etiam inuitis partibus.*

2. §. Iudicis Officiũ loco principalis actiõis ꝓponitur, cũ alia actio ordinaria deficit, & ñ ẽ actio: ut
a ĩ. §. vlt.[a] & tũc lit. ↄte expoſcit. vt ext. e. iudicis. qđ tñ ſic ĩtellige: q aut interponit ad nullius partis petitionẽ: aut ad partiũ petitionẽ aut e[...]

ADDITIO.

a §. ult. ¶ Nunc propter additionem penultimam, de quo dicã ĩ. §. ſi. in pri[...]

a ant eis inuitis[a].† Iudicis officium loco principalis actionis ad nul
1 lius partis petitionem interponitur: cum prælatus vel iudex audi-
ta ſubditorum infamia ad inquiſitionem exceſſuum ex officio, ſi-
ne cuiuſq; petitione procedit. extra. de accuſ. qualiter. 2 & 2. q. 1.
Deus. lxxxvi. diſt ſi quid vero de quocunq;. ext. de ſimo. licet He-
li. Item cum ex officio ſuo mandat, ut quicunque ſcit veritatem,
vtrum Titius ſoluerit vſuras alicui, qui Titius iurauit hoc non de
nunciare hoc dicit. extra. de iureiur. ad noſtram 2. in fin. Idem cū
per ſe inquirit, an tutor ſuſpectus ſit de tutela. ff. de ſuſpe. tu. l. 2. §.
præterea. & j. dicam. Ad eius enim officium ſpectat, per ſe talia in
quirere. & corrigere. ff. de off. præſi congruit. extra, de off. ord. c.
j. 35. q. 6. epiſcopus. extra, de teſtib. cog. præterea. 23. q. 4 ſi is q. C.
de bo. præſcrip ſi intra. in prin. & obuiare ne fiant. lxxxvi. diſt. c. 1.
2. & 3. diſt. c. 1 & 2. ſuſpectos ab admin ſtratione remouere: vt ibi
& extra de off. dele. uenerabile 3. q. 2. quia ea. extr. de accuſ cum
dilecti. & de ſimo. licet. Item damnis eccleſiarum occurrere. ext.
de inſtit cum ueniſſent. in fi. Similiter & his quidem omnibus non
eſt litis conteſtatio neceſſaria: ſed ſunt illi exponenda capitula, ſu
per quibus inquiritur contra eum extra, ut lite non conteſt. quo-
niam frequenter. § ſunt & alii. & in præ. c qualiter. §. debet igitur
11. q. 3. eorum. vel dic, ut j. de inquiſitionib. § nūc tractemus. alias
2 nunc videndum. ver. cum igitur. & ſeq. † ¶ Si vero officium iudi
cis interponitur principaliter pro actione ad petitionem partis
petentis aliquid ſibi dari vel fieri: tunc ſubdiſtingue, quia aut con
tra certā perſonā, aut contra incertam, aut ꝯ nullam. Si ꝯtra cer-
tam tunc habet locum dec. ext. eo. iudicis, quia tunc eſt merum
officium, & datur libellus, & expoſcit lit. conte. ff. de mino. Papin
in fi. & l. patri §. 1. & C. ſi aduerſus deli. l. 1. C. in quib. cau. in integ.
reſt. non eſt ne. l. 1. C. de mino. l 3. ext. de reſtit. in inte. c. 1. Cum e-
nim loco actionis ſuccedat, vt ſ. ver. prox. ſine qua nemo experi-
tur: vt ff. de neg. ge. ſi pupilli. §. fi. 8. diſt. quo iure. extr. de iudi. exa-
minata. eius naturam debet imitari. ff. ſi quis cau. ſi eum. §. qui in-
iuriarum. C. de rei vxo. ac. l. vnica, ext. de ſtat. mo. recolētes. lxxvi.
diſt. noſce. & c. ſcire. licet non perpetuetur per lit. cōteſt vt in prę.
l. Papinianus. Quod autem dixi, quod expoſcit lit. conte. patet in
multis exemplis: ut ecce, primo in reſt. in inte. ſiue a minore, ſiue
a maiore ꝓpoſita. Pone enim, eccleſia alienat iuris ſolennitate ad
hibita aliquam poſſeſſionem, in qua læditur enormiter citra dimi
diam iuſti prætii: certe poteſt petere per merum officium iudicis,
vt pecunia emptori reſtituta recuperet poſſeſſionem: ut extr. de
rebus eccl. non alie. ad noſtram. & ext. de reſt. in integ. c. 1. Huiuſ-
modi enim officium iudicis proponitur à parte pro actione, &
contra certam perſonam, ſcilicet, contra emptorem: vnde debet
lis conteſtari. Item etiam in minore læſo licet ei per edictū præ-
toris ſubueniatur: ut ff. de mino. l. ait prætor. & l. patri. §. 1. & l. quod
ſi minor. §. fi. & ext. de in integ. reſt. conſtitutus. ff. de euictio. l. mi-
nor. reſpon. 1 C. in qui. cau. non eſt in integ. reſt. ne. l. 1. in fin. de ex
ce. l. exceptiones. in fi. Idem eſt in maiore cauſa Reipublicæ abſen
te: cum læſo cuilibet prætor ſubueniat: ut ff. ex qui. cau. ma l. 1. ta
men ex officio iudicis iuuat. C. ex qui cau. ma. in contractibus. Idē
etiam in reciſſoria, quæ quamuis ex beneficio prætoris competat
vt ff. eo. maiores. & l. ab hoſtibus. & C. e. l. 1. tamen officio iudicis
expeditur. Vnde dicunt quidam, quod ex edicto prætoris eſt in-
efficax, quouſque prętor viuus in eam inſufflat ſpiraculum vitæ:
b ut ff. quod metus cauſa. metum §. uolenti. Inſti. de act §. rurſus.[b]
An autem in reſtitutione in integ. ſit neceſſaria litis conteſtatio,
uel poſſit dari ꝯ abſentem? Dic vt ext. eod. ca. 2. de in inte. reſt.
3 c. 1. & c. cum ex literis † ¶ Item aliud exemplum: nam ſi pater agit
ꝯ filium, obedientiam & reuerentiam ſibi pſtare nolentem, agit
iudicis officio. xxx. diſt. c. j. ext. de ma. & ob cū inferior. C. de emē
da. prop. l. una. 2. q. 7. quæritur Item ſi pater uel mater agunt con-
tra filium uel filius contra eos pro alimentis: aget iudicis officio.
Eſt enim hic neceſſaria cognitio: quia forte negabitur pater eſſe,
vel filius. xxx. diſt. ſi quis dereliquerit. ff. de lib. agn ſi quis à liberis
reſpon. 1. & per totam l. 1. ff. de iuſt. & iure. ext. de fil. preſ. Micha-
el. ext. de eo, qui du. in ma. quam pol per adul. cum haberet. in fin.
in Auth. vt li. ma. & aui § illud quoque ext. qui fi. ſint leg. tranſ-
miſſæ. de proba. per tuas. Item ſi patronus ad inopiam vergens pe
tit ſibi per eccleſiam uel libertum prouideri. extra. de iure pa. no
bis. xvi. q. 7. quicunque. & in præ l. ſi quis a liberis §. ſolent. Item ſi
patronus petit vt libertus obſequium ſibi præſtet: uel ſi conqueri
tur ſe ab eo contemptum, uel ab eo conuitium ſibi factum, uel di-
ctum: officio iudicis agetur. ff. de offi. præ ur. l. 1. § cum patronus.
4 † ¶ Itē officio iudicis agit, cum inter patrem & filium de patria
poteſtate diſceptat, & conſtat tātum de filiatione. ff. de libe. exhi.
deinde §. 1. ff. de rei uen. l. 1. §. per hanc. C. de peti. hære. ſi putas. C.
de patria poteſtate. l. 1. & 2. ext. de conuer. in fi. c. fi. ¶ Sed quæri-
tur, an in premiſſis caſibus, ſcilicet, de patre & filio, & de patrono
[illegible]erto ſit libellus neceſſarius? Quod dic, ut j. de libel cōcep §.
[illegible]dicendum. uerſic. xxxv.[c] Sed an in eiſdem caſibus, & etiam
[illegible]tione damni infecti, de quo inf. ſubiicitur, debeat appella-
[illegible]mitti? Et quidam dicunt, quod non. ff. de appel. reci. ue nō
d l ſi res Alii contra[d]. C. de peda iud. l. placet. Ita tamen, quod pen
dente appellatione alatur qui fuerit pronunciatus alendus, ſine
præiudicio tamen. ff. de ino. teſt ſi inſtituta. §. pen. C. de ori. iur. l.
fi. ff. de teſt tu l. item. ff. de iure del. filius. & no. ff. de his qui ſui uel
5 alie. iur. ſunt. l. pe. † ¶ Item agitur officio iudicis, cum filius petitur
qui à nemine detinet. ff. de li. exhi. l. 3. § hoc autem interdictum
extra, de conuer. in fi. capitu fin. 3. q 1. redintegranda. Item implo
e ratur, cum filius petit à patre emancipari[e]. ff ſi quis à pa. fu. ma l.
fi & de cond. & de. ſi cui legatum. ver. arbitro. Item cum petunt
ſeparari bona. ff. de ſepara. l. fi. Item cum petitur ſententia pronū
ciari nulla, uel ꝓceſſus extra, de procu. in præſentia. extra, de off.
dele. cum contingat. ff. de fer l. 1.[f] Item imploratur contra hære-
dem, ut ultima voluntas teſtatoris impleatur, ext. de teſta. tua. C.
de epiſcop & cle. Auth. licet. C. de ſac. ſanct. eccl. l. 1. Item implo-
rat officium iudicis, qui p metum rem ſuam tradidit: licet ei ſub-
ueniat p edictū ꝙ met⁹ cau. ff. ꝙ met. cau. metū. §. ex hoc edicto.
Item deceptus, qui ſe ſupponit gratię capituli, ſuas literas ei tra
dendo: ſi capitulum malum cauſamentum habet ei extra, de re
g nunciat. ſane. & capitul. ueniens[g]. † ¶ Item qui deceptus renun-
6 ciauit iuri ſuo, & qui deceptus eſt, quia aduerſarius non ſeruat
quod promiſit, extra, de pact. cum pridem & de rerum per mu
tatio. cum uniuerſorum. & de præbendis. inter cætera. Item cum
aduocatus ſeu qualiſcunquæ defenſor a clientulo: uel magiſter
cuiuſcunque facultatis a diſcipulo petit ſalarium: qui ſola polli-
h citatione, nō pacto, uel ſtipulatione ad hoc obligatus eſt[h] † ¶ Idē
7 intelligas in nutricibus, & obſtetricibus, & medicis. ff. de uar. &
extraor cogn. l. 1 §. in honorariis. & per totam legem C. man. l. ſa
larium. & ff. eodem. l. ſalarium. Dic, ut ibi. extra, de foro compe.
Romana. §. nec etiam. & in hoc forma libellum, vt j. de magiſtris
Item is, qui paſſus eſt in oculis propter mala collyria, quæ medi-
cus appoſuit, & propter hoc rem ſuam uendidit: factus ſanus rē
a medico officio iudicis petet. ff. de var. & extraordin. cogni. l. me
8 dicus. & hic forma libellum, ut j. de iniur. † Item vxor timens ſæ-
uitiam viri, petet officio iudicis ſibi dari licentiam ab eo receden
di vel idoneè caueri. extr. de reſti. ſpolia. literas in fi. ext. de ſpon.
cum locum. de procu c. accedens. Item cum ſeruus conqueritur
de nimia ſęuitia domini. ff. de his, qui ſui vel alieni iuris ſunt. l. j. &
2 & Inſtit eodem. uerſus finem. Et tunc libellus datur, ſi petitur;
alioquin appelletur. C. de epiſ. audi. ſi lenones. ff ſi quis a patre fu.
ma. l. final. Item cum pater ꝯquerit de malo, filio uel filius de pa-
tre duro. 2. q. 7. quæritur. Itē cū propter ingratitudinem officio.
iudicis petūtur liberti: vel etiam quæ donata ſunt reuocari. C. de
libertis, & eorū liber. l. prima, extra. de don. cap. finali. Item petit
officio iudicis, vt arbiter uel iudex pronunciare cogatur. ff. de ar
bit. l. tertia § primo. ff. de iudic. de qua re. extra, de cauſ poſſ. &
proprie. cum ſuper. Item imploratur officium iudicis, ut tutores
uel curatores compellantur gerere: & ſi male excuſati ſunt, ut re-
ducantur in geſtionem. ff. de minor. uerum §. ex facto Inſtit de ex
cuſa. tut. §. fi. quod remoueantur. C. de admi. tuto l. fi. Item implo
i ratur[i], ut caueatur de damno infecto: & pro legatis & fideicom-
miſſis præſtandis, & ſimilibus. ff. de actio. & oblig. actionis uer
bo. ff. vt lega vel fideicommiſ. nom. caueatur l. 1. & l. etiam. xvi.
quęſt. 4. neque decennij. & ff de damno infecto. l. prætoris. & l. iii.
§. hoc autem. & l. prętor. § eius. An autem hic ſit neceſſarius libel
lus, notatur, infra, lib. concept. §. nunc dicendum. uerſicu. xxx.
& verſiculo. xxxii. Item imploratur in actionibus priuatorum
criminum pro pœna imponenda. Vnde dicunt extraordinaria
crimina illa, de quibus tractatur ff. de extraordin. crimin. & de
k priuat. delict. Item imploratur[k] pro exhibendis tabulis te-
ſtamen

ADDITIONES.

a Inuitis. ¶ Exempla poſuit Vbertus ubi ſupra, & multa poſt Vincen. Phi. & Goſ. ſcripſit in Dec. 2. e. tit. poſt prin. & ex his, & ex omiſ. & his quæ poſuit Inn. ibi, & Hoſt. ibi, in ſumma huius tit. formatus fuit. tamen apertius totus iſte tractatus uſque ad ult. §. qui fuit additio, ut ibi dicam.

b Rurſus. ¶ Hic ſcripſi poſt Hoſtien. eodem. titul. capi. 2. ſuper gloſſ. 2. ante finem.

c Ver. 35. ¶ Quod ibi poſuit, fuit dictum Vber.

d Contra. ¶ Scilicet Vber. cuius ad literam fuit iſte ver. & uide j. de app. §. in quibus. uerſi. ſed nunquid quando.

e Emancipari. ¶ Quod quatuor caſibus petere poterit, quos ſcripſi de reſtit. in integ. conſtitutus. in prin.

f l. j. ¶ Hoc fuit vltimum dictum Innoc. in cap. 2. eodem. titul. in fin. magnæ gloſſ.

g Veniens. ¶ Ibi dixi poſt Vinc. quod cauſamentum eſt vulgare Hiſpanorum. in gl. uidetur. in fi.

h Obligatus eſt. ¶ Vide infra. de ſalariis. §. 2. in princip. & §. 3. verſic. is quoque.

i Imploratur. ¶ Secundum Vber.

k Imploratur ¶ Hunc, & ſex caſus ſeq. poſuit Vber.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ſtamenti.ff de tab.exhi.l. 1.in fin.ff.quemadmodum teſta.aper.l.2.
9 An autem libellus ſit hic dandus, dicam in præ verſicu.30 †¶ Itē
imploratur, ut cogatur hæres adire hereditatem: ut eam, uel le
gata alijs reſtituat.ff.ad Treb.reſtituta §. Titius. & l.man.& di-
uus.l.cogi.reſpon.1. & l ille à quo. §. tempeſtiuum. & l. recuſare.
& not ff. de fideicommiſ.here.pe l.2. An autem hic ſit dandus
libellus, not.in præ.verſicul.30. Item cum dominus imponit ſer
uo neceſſitatem peccandi. C de epiſcop. audi.ſi lenones. Item
imploratur ne uis fiat ei, qui in poſſ.miſſus eſt, uel mitti iuſſus eſt,
vt defendatur, ſi repellitur, uel non admittitur. ff. ne vis fiat ei,
qui in poſſ. miſ. eſt.l. 1.2. & 3. extra. de do. & contu. contingit.
Item in edicto diui Adriani proponitur officium iudicis ſecun-
a dum quoſdam. C. de edict.diui Adri. tol.l. fin. [a] Item in alio ca-
ſu.ff.ad l.Fal.l.pen.in fin Item ſi ſeruus vel filiusfamilias argenta-
riam exercuerit, pater vel dominus per officium iudicis edere co
b getur. ff.de edendo.prætor ait.§. 2. [b] & l.ſi quis. ſecundum quoſ-
dam. Idem imploratur etiam in denunciatione matrimonii. ex-
tra. qui ma.accuſ. poſſ. cum in tua. Item in crimine vſurarum,
14.quæſtion.iiii.per totum.extra. de iureiurand.ad noſtram. 2. I-
tem in quolibet crimine eccleſiaſtico, in quo ciuiliter agitur. 24.
quæſtion.3.ecce.extra de collu.crimina.22.quæſtio 1.capitu.fin.
Item imploratur, cum agitur condictione ex canone.3.quæ.j.re
dintegranda ut cum clericus dicit ſe amiſiſſe rem per violentiam
uel metum, uel dolum, uel captiuitatem, uel temporis condi-
tionem: ut ibi, & extra.de re.ſpo.ſępe. Item imploratur contra
collectores, uel dominos homines in collectis ultra uires grauan
c tes [c]. Item cum vocantur ad officia, qui excuſationem habent.
ff.de vac.mu.ſextumdecimum §.fi.C.lib. 10.quemadmodum ci.
munera.l.1.2.3.& 4. Et in hoc & in ſequenti forma libellum, vt
infra.de cenſi.Item contra colonos, ſeu adſcriptitios reditus do-
minis ſoluere nolentes: quia dubitant, an hi domini ſint.C. de a-
gri.& cenſi.litibus §.1.libr.11.Item cum vaſallus à domino inde-
bite grauatur, ſaltem ex mente iuris.ff.ſi quadr.pau. fe. di.l.1.§.
pe ff.de iu.om.iu.ſi quis id quod.C.lib.11.in quibus ca.colo.cen
ſi.l 1.& de agr.& cenſi.l.pe.& fin.in Authen.de quæſt.colla.6.Et
in hoc forma libellum, ut j.de feu §.fin.Item imploratur pro fru
ctibus rei meæ contra detinentem eam.C.de rei uend. certum. §.
bonę fidei ff eodem ſi nauis §.fi.ext.de reſti.ſpo.grauis ff. de pet.
hęr.illud § prædo.& §. ad officium.& l. ſed & ſi lege commiſſo
ria.§ ſi ante litem.Et in hoc forma libellum, ut infra de cau.poſſ.
& proprie §.notandum uerſicul porro.Item pro impenſis, ſiue
de nouo, ſiue in refectione factis.C.de rei uen.domum. ff. de pet.
hęre plane.& l.illud.§.ad officium.Item pro vſura in bonæ fidei
iudiciis: in his, quę imitantur iudicia bonæ fidei, ſicut in legatis.
C.in qui.cau.in integ.reſti.non eſt ne.in minorum perſona.C de
uſu.uel fru.le.& fidei.l.1.2.& 3.& ff. de uſu. vſuræ. Et in hoc for
10 ma libellum, ut j.de uſu.†¶ Item imploratur [d] loco principalis
d actionis in quinq; caſibus.Primus contra turbantem mihi uſum,
quem habeo percipiendi, uel hauriendi, uel ducendi aquam qa:
non permittit vti, uel forte amouit vſum aquę, uel ipſam aquam
quo caſu iudex per officium ſuum faciet me retinere uſum aquę,
coercens factum aduerſarij, & rei competentem formam dans.
Et intellige quod habebam illum uſum non iure ſeruitutis: quia
tunc competeret confeſſoria.ff.ſi ſerui.uend.l. 2.& l.ſicuti.§. Ari-
ſtot. & ff.de ſerui.quoties.Secundus, contra inſtituentem inciui
liter, id eſt, non de iure ciuili, riuum ſeu ſeruitutem aquæ per
prędium meum In hoc etiam caſu competit mihi negatoria dire
cte, ſi ſim directe dominus prędii: uel vtilis, ſi utiliter ſim domi-
nus.ff.ſi ſer.vend.l.2 ff de pub.l.ſi ego.Si uero nec directe, nec uti
liter ſim dominus: tunc ualde neceſſarium eſt officium iudicis
Tertiuus, contra detinentem equam meam, penes quem cōcepit
& peperit: petam enim officio iudicis tam equam quam fœtum.
licet enim in hoc caſu mihi competat directa rei vendicatio &
e Publiciana: ut in prædict.l.ſi ego.ff.de uſu.equis. [e] ff. de uſuc. l.ſi
aliena.§.Scęuola.Quartus contra mittentem animalia in ſegetes
meas: & maxime cum ſunt in herba, uel in vineam: licet & hic a-
f liæ competant actiones: ut not. de iniur.Quintus, cum plurimi
homines, qui per plura loca debent diſtribui [f]: quia forte mutā-
tur de loco ad locum, ut Saraceni diſperſi in Sicilia, mutati ſunt
in Apuliam: ut C.lib.x.de iure fiſ.l.certa.in meum agrum collo-
cati ſunt.Per iudicē enim tunc fiet æqua diſtributio. Hi quinque
caſus ſunt ff.de var.& extraor.cog.de uſu.Et in his quinque caſi-
bus concipies libellum, ut infra.de cau.poſſ.& proprie.§ priua-
11 ta.verſicul.ſed & ſine.† ¶ Item imploratur officium iudicis ſeu
magiſtratus, ſi via ciuitatis, quæ eſt prope domum alicuius, fa-
cta eſt arctior, uel anguſtior, uel eſt clauſa, ita ut publicus com-
meatus impediatur, uel ſi facta eſt affluxior: quare expedit domi
no domus, ut debeat adæquari: uel ſi ſic impedita eſt, ut non
poſſit tranſiri, niſi fiat pons: cogetur enim vt eum faciat, uel qđ
ſic paretur, ut aqua poſſit labi: uel etiam ſi uia fodiatur, uel ali-
quid ibi fiat, propter quod non poteſt tranſiri, uel vehiculum du
ci: uel ſi morticinia ibi proiiciantur, vel ſtercora, uel alia immun
da. ff.ne quid in loco pu. fi. l.2.§.hoc interdictum tantum. tunc
etiam competunt interdicta: ut infra.de cauſa poſ.& proprie. §.
quia vero.uerſicu.cæterum.& ſeq Item contra eum, cui relictū
eſt legatum, ut filium ſuum emancipet: nec vult emancipare, co
getur enim ad hoc extraordinariè, id eſt, officio iudicis.ff.de con
g di.& demon.ſi cui legatum [g].†¶ Item bona debitoris non ſoluē
12 tis petuntur officio iudicis poſſideri, & uendi, uel ſeparari: ut ff.
& C. de bon. auth. iu.poſſ.extra.ut lite non conte.quoniam §. in
alijs.Super quo forma libellum, ut infra.de eo, qui mit.in poſſ.
Item imploratur officium iudicis à creditoribus, ut conſtituatur
curator bonis eius, qui bonis cedit, uel qui ſine hærede decedit,
uel etiam cum hęrede, qui tamen non vult hæreditatem adire,
vt per eum bona uendantur, & creditoribus ſatisfiat: ut ff.de cu.
bo.dan l.1.in fin.In his igitur caſibus. iudicis officium directe, ſeu
loco principalis actionis proponitur ad petitionem partis contra
certam perſonam: & eſt merum officium: unde expoſcit litis cō
teſtationem, ut dixi. Videtur tamen hoc fallere in denunciatio-
ne, quam quis proſequitur, ubi non videtur litis conteſtatio ne
ceſſaria extra.de dolo & contu.cum dilecti.extra.vt lite non con
teſt.quoniam § ſunt & alij.extra.de accu.qualiter.2 § debet.Sed
dic, quod tunc debet lis conteſtari, & ordo iuris ſeruari: ut no.
ext.de purg.ca.cum dilectis. & j.in titu.de inquiſit.§.nunc tracte-
mus uer.ſi autem inquiratur. Sed opponitur: nam in multis ex-
preſſis caſibus certæ competunt actiones: & quandiu ſupereſt or
dinarium auxilium, non eſt ad extraordinarium recurrendum:
vt ff.de mi.in cauſæ.in princip.ſed illud verum eſt in cauſis mino
h rum [h].In alijs autem caſibus licet aliæ competunt actiones, nihi-
13 lominus tamen & iudicis officium imploratur.†¶ Et nota quod
hoc officium competit ordinario principaliter & incidenter: ſed
delegato incidenter, uel etiam principaliter, ſi hoc ei principa-
liter committitur.extra, de in inte.reſt.cap.pe.Item officium hoc
datur fauore perſonæ, non rei.vnde poteſt computari inter per-
ſonales actiones, & non inter reales: cum imploratur a minore,
14 vel eccleſia, uel etiam a maiore † ¶ Porro ſi officium iudicis lo-
co principalis actionis ad petitionem partis contra incertam per
ſonam imploratur: tunc non eſt neceſſaria litis conteſtatio, ſed
res iudicis officio expeditur, quod in caſibus ſequentibus patet:
vt ſi mihi furtum fit, & neſcio per quem, ſacerdos, me petente
ex officio ſuo poteſt excommunicare furem incertum. extra. de
off.or.cap. 2.Item in eo, qui famoſum libellum clanculo proie-
cit. 5.quæſt.1.quædam.Item quandoque petitur dari tutor pupil
lo, uel curator minoribus xxv.annis, maioribus tamen xiiii.an-
nis.Inſtitu.de cura.per totum.ff.de poſtu.l.1 ad fin.& l.ſeq.uide-
tur tamen hic peti contra certam perſonam, quia certa perſona
debet aſſignari ab eo, qui petit tutorem uel curatorem. C. qui
petant.tut.l 2.& per totum tit Sed dic ꝙ nihil petitur ab eo, quē
nominat: vnde in talibus non eſt dandus libellus, niſi iudex dicat,
i ſcribe tuam petitionem: vt ſuper ea deliberemus [i].ſic 7.q.1. quali
ter.& c.quamuis.& § e. ce hic.Item quando petitur dari curator
bonis.ff de cura.bonis dan.l j.& fi.Item quando epiſcopo impo
k tenti petitur dari coadiutor.ext.de cleri.ægro.ex parte [k]. Item n
officium iudicis pro tribunali ſedentis petat ſe mitti quis in poſ-
ſeſſionem bonorum ex teſtamento vel ab inteſtato. ff. de bon.
poſſ. ſed cum patrono. §. bonorum poſſ. ff. quis ordo in bon.
poſſ. ſerue.l.utile.§.dies.ff.de ſuc.edic.l.1.§.edictali.Nam enim ui
detur in hac petitione certa perſona nominanda. Sed ſi is, qui
credit

ADDITIONES.

a l.fi.¶ Vt ibi no.in gl.ſigillorum.
b §.2. ¶ Et 3.ubi de hoc.
c Grauantes.¶ Et quomodo iſti ad reſtitutionem teneantur, uide per Hoſt in Sum.de pęn.§. fi.uer.ſed quid de quæſitis.& uer.ſeq.
d Imploratur.¶ Verba Roſ.ubi rubrica de offic. iudic. per quod vſum aquæ retineo. ¶ Adde, an ex ſola æquitate naturali implorari poſſit officium iudicis, uide Socin.conſil.164.inc.viſa bulla.col.v.ver.non omitto. in 2. uol. Henricus Ferran.
e Equis. ¶ Exponitur, id eſt, equabus, & in l. ſequenti bos ponitur pro vacca.
f Diſtribui.¶ Forſan in exercitu, dicit ibi gl.
g Legatum.¶ iſte §.eſt unus de quatuor caſibus, ad quos ſ.remiſi.
h Minorum. ¶ Supple, & eccleſiarum, ut ſcripſi eodem.titul.capitul.2. ſuper princip.2.gloſſ.¶ Adde Bartol.in l.in prouinciali.§.ſi uero.in 2.colum. verſicul.contra iſtud.ff.de oper.noui nuncia.ubi quod quando auxilium extraordinarium eſt mihi vtilius quam ordinarium, ut quia nimis grauior: ꝙ tunc poſſum uti extraordinario. Et ibi an remedium ordinarium tollat extraordinarium, quando extraordinarium eſt facti: & quid quando utrunq; eſt iuris.Hen.Ferran.
i Deliberemus.¶ Secundum Vber.cuius fuit iſte uer.quem etiam poſuit Io. de Deo.
K Parte. ¶ Sed hoc dic, ut de clerico ægr.c.uno.lib.6.

credit læ ſi. contradicat, tunc admittetur. ff. de adop. l. nam ita. C.
quorum bonor. l. 1. in fin. & l ſequent. extra, de offic. archiepiſco.
ad hæc. ff. de aqua plu. arcen. l. 3. & C. de cur. fur. l. fin. §. 2. C. qui ad-
mit. ad bon. poſſ. l. pen. 12 q 2. non liceat. ext. de reb. eccleſi. non
a alien. ſi quis presbyterorum. Item [a] quando petitur vt interdica-
tur alicui adminiſtratio propriorum bonorum, tanquam prodi-
go: hoc ſolo officio iudicis petitur, vnde nec libellus datur, niſi vt
ipſe deliberet, ut prædixi: li et concedam eos, qui læduntur vocã-
b dos, uel ſaltem ad contradicendum admittendos. [b] C. ſi minor ſe
ab hære. abſti. Auth. ſi omnes. C. de liberali cauſa. principaliter. ff.
de mino. etiam §. ſi. ff. de cur. fu. obſeruare. Minor ergo, qui petit
reſtitui, vt ab hæreditate abſtineat, non dat libellum. Alii dicunt,
quod ſi minor ſe uelit defendere, quòd nõ ſit dandus curator, da
bitur libellus, quia ab eo petitur iudicis officium, vt ceſſet ab ad-
miniſtratione rei ſuæ: ſicut cum tutor ſuſpectus accuſatur. Item
reperitur officium iudicis, quòd iudex per ſe intentat, & exequi-
tur ſine aliquo per tore: vt in remouendo tutorem ſuſpectum,
de quo ſibi conſtat: & in inquirendis criminibus, de quibus eſt pu-
15 blica fama: ut dixi s̃. in prin. huius tit. † ¶ Si verò iudicis officium
pro actione proponatur cõtra nullam perſonam, eodem modo
non eſt neceſſaria litis conteſtatio; vt ſi inſtans, qui nõ poteſt po
ſtulare, niſi pro ſe, & pro certis perſonis petit in integrum reſti-
tui ad famam ff. de poſtul l. 1. & 3. quæſt. 7 infamis §. tria. uerſic.
alii enim omnes. Item quando petitur electio concors confirma-
ri ext. de elect. poſtquam. 47. diſtinct de Petro. 21. quæ. 1. relatio.
Hoc enim contra neminem petitur, ſed ſolius iudicis officio con
firmatur, vel infirmatur. eod. titu nihil & cap. cum nobis. ibi, du-
c ximus officio noſtro, &c. [c] Item cum minor, qui damnoſam adiit
hæreditatem, petit reſtitui contra factum ſuum, ut ſibi liceat ab-
ſtinere. C. ſi minor ſe ab hære. abſti. l. vna. & Authen. ſi omnes.
ff. de cura. bon. dan. l. 1. Sed iſte caſus poſſet poni s̃. in præcedenti
membro, quando contra incertam perſonam. Item generaliter
ꝯtra nullam perſonam imploratur, quoties aliquid, quod petẽti
prodeſt, & nulli obeſt, petitur. C de preci. Impe. offe. reſcripta. q̃
16 eſt 25. queſtio. 2. † ¶ Inuitis quoque partibus interponitur offi-
cium iudicis: vt ſi quis contraxit cum conſanguinea, & nolit ſe ad
monitionem epiſcopi ſeparare, vel teſtes ſuper matrimonio pro
d ducere: quia tunc poteſt eos inuitos epiſcopus excommunicare.
extra, de offic ordin ſignificauit. [d] Item ſi uir & vxor ſe prætextu
conſanguinitatis ſine iudicio eccleſiæ ſeparant, epiſcopus de hoc
etiam inuitis eis, vel conſanguinitatem confitentibus, ex officio
ſuo inquiret. extr. de diuor. porrò in fin. extr. de eo, qui cog. con-
ſang. vxo. ſuæ. ſuper eo. Item ſi ſuper beneficio ſit appellatum,
& neutra pars uult proſequi, ſed differt vſq; ad annum: ſuperior,
ſi videat ex dilatione eccleſiæ periculum imminere poteſt parti-
bus ex officio ſuo terminum præfigere. extra. de appellat. oblatæ.
in fi. Idem poteſt dici in ſacerdote poſtulante, quem inuitũ iudex
e repellet. ext. de poſtu. c. fin. ff. eo. quos prohibet. 14. q. 4. denique.
Idem poteſt dici in excommunicato [e] & alijs: quod dic, ut j̃. §. im
pedit. Quòd etiam inuitis omnib. officium iudicis interponatur t
probatur. ff. de poſtu. l. 1. ext. vt eccl. benef. capi. vnico. ver. nos, v
prædiximus. & 2. q. 7. alieni. vbi de hoc.

ADDITIONES.

a Item. ¶ Secundum Vbert. cuius fuit quod ſequitur vſq; ad ver. ſi verò.
b Admittendos. ¶ An autem ad hanc ꝓdictionem admittatur excommunica
tus. plenè ſcripſi poſt Inn. & Hoſt. de excep. c. cum inter in gl. dixit hoc In-
noc. ver. quid de illo.
c Noſtro, &c. ¶ Super hoc vide quod ſcripſi de ordi. cog. c. 2. in gl. hãc exce-
ptionem. ver. hæc etiam exceptio locum non habet. & de cauſa poſſ. cum
eccleſia. ſuper gl. 2.
d Significauit. ¶ Hodie ſi ſcienter contraxerunt, excommunicati ſunt ip-
ſo iure, per cle. de conſang. & affini. eos, qui. & prælati denũciare tenentur,
vt ibi.
e Excommunicato. ¶ Quem non ſolum iudex eccleſiaſticus ab hoc repellit,
ſed cogit etiam iudicem ſecularem ad id, de ſen ten. excommu. decernimus.
lib. 6.

Officium iudicis, quibus modis poteſt incidenter implorari.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis incidenter proponitur quandoque in modum exceptionis,*
ndoque in modum replicationis.
ium iudicis proponitur per modum exceptionis.
or petens reſtitui directe, dare debet libellum.
ium iudicis vicem obtinet actionis: imò ſimpliciter inſpecta diffinitio-
ctionis dicitur actio.
orans beneficium epiſtolæ diui Adriani, qua ratione dabit libellum.
llus videtur ſuper qualibet exceptione dandus.

a 3. §. Incidenter quoq; poteſt officium iudicis implo
rari: [a] ut ext. de in int. reſt. c. cauſa. nec
eſt tunc litis conteſtatio neceſſaria, uel libellus: ut ecce, ſi agitur
rei uendicatione re uſucapta poſt litem conteſtatã, iudex ex offi-
cio iubet incidenter caueri, quod reus non pignorauerit rem pe-
titam, uel ꝙ non manumiſerit ſi ſeruus uendicabatur. Inſtitu. de
offi. iud. §. ad exhibendum. ff. de nox. act. ſi quis hominem. §. quan
tum ff. de rei uen. l. ſi poſt acceptũ. Item pignoratitia actione pro-
poſita iubet incidenter caueri de dolo. ff. de pigno. act. creditor.
Item incidenter petitur reſtitutio ad aliquam probationẽ in prin
cipali cauſa omiſſam. ext. de in integ. reſtit. cum ueniſſent. & c au
1 ditis. & c ex literis † ¶ Vt autem hoc plenius uideas, dic ꝙ officiũ
iudicis incidenter quandoque proponitur in modum exceptio-
nis: quandoque uero in modum replicationis. Officium iudicis
incidenter in modũ exceptionis proponitur: ut ſi minor, qui alie
b nauit [b] pecuniam mutuo acceptam, excipit contra creditorem,
ꝙ nullam inde habuerit utilitatem: unde petit ſe reſtitui. C. ſi ad-
c uer. cred. l. 1. ff de min l. patri pro filio. §. fin C. ſi aduer. delic. l. 1. [c]
Item ſi epiſcopo petente in aliqua eccleſia ſubiectionem, lata eſt
ſententia contra eccleſiam, quam cum petit epiſcopus confirma
ri, excipit eccleſia, ꝙ non eſt confirmanda: imo petit reſtitui pro-
pter probationem omiſſam. ext. de in inte. reſti. c 2. & c. ſuſcitata.
Item ſi is, à quo res uendicatur, excipit, quod eam ex neceſſitate
diſtraxit: quia erat tempore peritura: uel etiam fructus, ne corrũ
perentur, officio iudicis ei ſuccurritur, ut ſolum ad pretium te-
2 neatur. ff. de rei uendica. l. item ſi uerberatum §. 1. † ¶ In modum
d etiam replicationis officium iudicis proponitur. [d] nam & repli-
catio eſt exceptio. ff. de excep. l. 2. Inſtit. de replic. extra. de excep.
dilecti filij S. & P. & cap. dilecto. & cap. ſignificauit. Verbi gratia,
minor egit rei uendicatione ad domum: uel conuenit debitorẽ:
exceptum fuit de præſcriptione: tunc quaſi loco replicationis mi
nor petit reſtitutionem officio iudicis contra illam præſcriptio-
nem C. ſi aduer. uſuca. l. unica ff. de procurato. qui proprio. §. itẽ
quæritur ff. de mino etiam. C in qui. cau. in integ. reſtitutio. non
eſt ne. l fin. in fin. Idem etiam dicendum eſt, ubi opponitur exce-
ptio iuriſiurandi, uel rei iudicatæ, uel pacti: & ubi actio ipſo iure
ſalua remanſit, licet inefficax, per dictam exceptionem. ff. de rei
uen. l. 1. C. de pac. l. pacta ff. de pact. ſi unus. §. pactus. Debet igitur
minor intentare aliquam actionem, uel cauſam prætẽdere: & ſi
non opponitur exceptio, quod quandoque contingit: ut ff. de
publi ſi quis in fin. C. ſent. reſcin. non poſ. l. 2. non habebit locum
replicatio. extr. de re iudic. inter monaſterium. & ſic obtinet ſine
reſtitutione. ff. de rei uend. officium in prin. Si autem opponitur
exceptio à debitore, interueniat replicatio minoris ętatis, & reſti
tuetur, ut dictum eſt, argum. ff. de iureiur. nam poſtea. §. ſi minor.
extr. de except dilecti. C. ſi aduer. rem iu. l. 1. C ſi aduer. trãſac. l. j.
3 & 2. † ¶ Sed quæritur, an in præmiſſis caſibus minor dabit libellũ,
cum petit reſtitui principaliter uel incidenter? Et dico quod cũ
directe petit reſtitui, tunc dabit libellum extra. eod. cap. 2. 3 q. 3.
offeratur. extr. de li. obla. c. 1. 2 q. 1. legum. C. ſi ſæp. in integ. reſtit.
poſt. l. 2. in fin. ubi dicitur agant: ergo detur libellus & l tertia. &
4 C. ſi aduer. cre. l fin. ibi, ſolenniter, &c. † Officium enim iudicis ex
toto tunc vicem obtinet actionis. argumen. ff. de act. & ob. actio-
nis. imò videtur ſimpliciter actio inſpecta diffinitione actionis.
C. de eden edita. Inſti de actio. reſponſ. primo. ſine qua nemo ex-
peritur. ff. de neg. geſt. ſi pupilli ff. de peti. hære. ſi quid. § illud. Ta-
men non eſt actio, ſed quaſi: quia loco eius datur. Si verò exci-
piendo uel replicando reſtitutio ſeu iudicis officium poſtulet. ſe-
cundum quod dicitur. ff. de procurato qui proprio. § item quæ-
ritur. Tunc non debet dari libellus. niſi in formam petitionis ad
inſtructionem iudicis, & non in modum libelli, ſecundum Ioã. de
e Deo: [e] ſicut nec in alijs exceptionibus. vel replicationibus. Vbert.
autem de Bob. dixit hoc verum eſſe in aliis exceptionibus, quæ à
iure communi competunt: ſed hic dixit dandum libellum. Nam
hoc beneficium eſt implorandum: & idcirco eſt libellus dandus,
cum à iudice poſtuletur: quia forte pronunciabitur ſuper hoc: vt
no. C. de or. iu. l. 1. ff. de mino. intra. reſp. 1. De hoc j̃. in tractatu li-
f bellorum de reſt. in inte. §. 1. ver. porrò. [f] Quid ſi is, ꝯ quem peti-
tur, contumaciter ſe abſentat? De hoc j̃. de in integ. reſt. §. 2. verſi.
5 vlt. † ¶ Et ſecunndum præmiſſam rationem videtur, ꝙ implorans
beneficium epiſtolæ diui Adriani, dabit libellum ff. de fideiuſſor.
inter

ADDITIONES.

a Implorari. ¶ Vide quod de hoc incidenter ſcripſi poſt Inn. e. tit. c. 2. in fi.
b Alienauit. ¶ Vber. qui poſuit hoc dictum: vbi s̃. in prin. dixit, diſsipauit.
c l. j, ¶ Per eaſdem leges dixit. vbi idem generaliter cum conuenitur ex con-
tractu, quem conſtat factum cum minore ætate, & in quo læſus eſt.
d Proponitur. ¶ Iſte ver. & ſeq. quaſi ad literam, fuit Vber. vbi s̃.
e Ioan. de Deo. ¶ Addit cum aſsignatione cauſæ in ſuo lib. parte 2. ti. quibus
caſibus lib. dari non debet.
f Porrò. ¶ Corrige primo ibi in fin. allegat hunc verſ.

inter eos.in prin.qđ dic, ut ĵ.de li-concep §.nunc dicendũ uer.
28. Vel poteſt dici libellum eſſe dandum, in quocunque caſu id
petatur.C.de re iud.geſta ff de teſti.l.curent ff.de fi instr.in re.C.
de app.nec cauſas.in fi.C.ut lite pen.l.2. Finaliter autem dixit idẽ
Vber.ꝙ detur ad iudicis inſtructiõem, ut dixi.Faciat enim ſcribi
minor, quomodo petit reſtitui: & licet officium videat extraor-
dinarium auxilium, vt ff.de min.in cauſæ.in prin.tamen eſt in for-
ma iudicij agendum. arg.ext.de accuſ.qualiter. 1.& 2 De hoc ẽt
6 no.in præ.§ nunc dicendum. ver.8. † ¶ Secundũ canones tamen
videtur ſuper qualibet exceptione dandum eſſe libellum: quod
dic, ut no.ĵ.de excep.§.viſo.uer.ſed nunquid.Item cum petit̃ re-
ſtitutio, eſt danda dilatio, ſi petat̃: ut ĵ.de in integ.reſt.§.qualiter.
in fi. Hoc autem ſciendum eſt, ꝙ incidenter implorat̃ officium
cuiuſlibet iudicis ad reſtitutionem faciendam, non tamen princi-
paliter.ext.de in integ.reſt.c.cã.ff.de mino.in cauſæ. & ĵ.de reſti.
in integ.§. uidendum. Item alia exempla potes ponere. quando.
incidenter proponit̃, ad vtrunque membrum facientia: ut ext.
de in integ.reſt.c.auditis.& c.ſuſcitata & c.coram.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis an impediat actionem.*
2 *Iudex non repellens exeommunicatum actorem ex officio, an reus hoc potetit appellare.*
3 *Infamis vel hæreticus poteſt à iudice ab actione repelli.*
Iudex quos ab actione poſſit repellere.

1 4.§.Impedit quoque † officium iudicis actionem, ſiue
in principio cauſæ, ſiue in medio: & hoc
ſiue ad inſtantiam partis, ſiue proprio motu iudicis: ut patet in
publice excommunicato, quem ex officio ſuo ſiue petitione par
tis poteſt iudex quandocunq; repellere ab agendo, vel teſtifi-
cando, uel aduocando, & ſimilibus, ꝓpter periculum communi-
onis: nec fiet ſuper hoc litis cõteſtatio. ext. de except. exceptio-
a nem.in fi.& c.pia[a]. §.fi extra, de off.dele.prudentiam.§.ſexta. [b] †
b ¶ Quid ſi iudex non repellit ex officio actorem excõicatũ: nun-
2 qnid reus ex hoc poterit appellare? Reſp.non.licet iudex male fa
cit.tunc enim poteſt appellari cum grauat, uel exceptionẽ pro-
poſitam non admittit.ext.de appel.ut debitus.& c.dilecto.quod
c non eſt hic[c]. † ¶ Item poteſt repellere eodem modo infamem,
3 vel hæreticũ.2.q.7.alieni. in Auth. de teſti.§.ſcimus. C.de quæſt.
d ſeruos.Item militẽ procuratorem.ff.de ꝓcu. filiusfa §. milites[d].
C.eo.ti.militem.& hoc propter publicã vtilitatem, ut armis in-
tendant.C. loc.milites. C. de iure delib. ſancimus.in prin.Item a
lias indignum.ff. de poſtu-l.1.in prin. Item prohibitum poſtula-
re.ff.eo.quos prohibet.& in ſimilibus caſibus.

ADDITIONES.

a c.pia. ¶ §.fin.lib.6.Za.
b Sexta. ¶ Vide quod dixi ſ.§.1.in fine.
c Eſt hic. ¶ Hoc fuit dictum Petri, vt ſcripſi de exceptio. exceptionem.in fine.
d Milites. ¶ Verſic.eſt ſub §. veterani.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis detrahit actioni, vt non ſit neceſſaria litis conteſtatio neque libellus.*
2 *Compenſatio plerunque facit, vt quis minus conſequatur, quam ſibi debetur.*
3 *Iudicis officium actioni detrahit in expenſis aliquando á malæ fidei poſſeſſore factis.*

1 5.§.Detrahit etiam actioni † officium iudicis, id eſt, di-
minuit actionem, nec eſt neceſſaria litis
conteſtatio, neq; libellus: & quandoq; ꝑ ſe, quandoq; ad petitio-
nem partis. Per ſe officium iudicis detrahit, vt cũ in quarta Tre-
bellianica & eius fructibus mandat computari fructus perceptos
poſt litem conteſtatam de hæreditate, quæ ſubiacet reſtitutioni:
ut ext.de teſta.c. Raynutius. uer.in eo uero quod quartam. Item
quando detrahit ex hæreditate filij emancipati expenſas factas à
parte pro militia filij.ff.de pet.hære.l.fi. Ad petitionem uero par-
tis detrahitur patet exemplũ ext. de teſta Raynutius.uer.dictus
uero.in hoc quod ibi ad petitionem partis iubet detrahi tertiã &
quartam, priuſquã hæreditas reſtituatur. Eſt & aliud exemplum
ut ſi caſu fortuito colonus graui damno vitio rei, nõ ſuo afficia-
tur: eo enim petente fiet remiſſio penſionis.ext.de loca.propter.
a ff.eo.ex conducto.§.1. Item detrahitur [a] quandoque actioni in
2 expenſis propter cõpenſationem, quæ opponitur. † ¶ Compen-
ſatio enim plerunq; facit, ut minus quis conſequatur, quam ſibi
debetur.Inſtit.de act.§.pe. habendo reſpectum, ne reus egeat in
caſibus.arg.ff.de rei ven. item ſi verberatum. Inſtit.de actio.in fi.
3 ext.de depo.c.bona fides.in fi. † ¶ Item detrahit actioni in expẽ-
ſis factis aliquando à male fidei poſſeſſore: vt ff.de pet.hære.l.mi
les.C.de rei ven.domum.

ADDITIO.

a Detrahitur. ¶ Ad hæc fuerunt verba Vberti.

SVMMARIVM.

1 *Deſeruit officium iudicis in actionibus bonæ fidei, & quæ ex teſtamento deſcendunt.*
2 *Officium iudicis communiter deſeruit poſt litem conteſtatam, etiam in actionibus ſtricti iuris, quo ad naturales obuentiones.*
3 *Vbi agit iudicis officio deſeruiente, non iure actionis, nõ fit litis cõteſtatio.*
Lite non conteſtata proceditur contra abſentem.
4 *Libellus quomodo, & qua ratione ſit dandus in iudicis officio.*
5 *Officium iudicis deſeruiens, quare non tantum valeat, quantum vbi tenet locum actionis.*
6 *Iudicis officium quando incipiat deſeruire.*
7 *Lis incipit a citatione.*
8 *Iure actionis veniunt ea, quæ ante litis conteſtationem fiunt, & in libello peti debent.*
9 *Agens contra aliquem rei vendicatione poteſt iudicem requirere, vt illum officio ſuo ciet.*
10 *Iudex ex officio ſuo facit libellum ineptum emandari, & actionem mutari. ne ipſe & partes inutiliter laborent.*
11 *Iudex ex officio poteſt æqualitatem facere inter aduocatos, ne omnes boni vna ex parte conſiſtant.*
12 *Duorum accuſare uolentium eligendus eſt magis idoneus.*
13 *Dilatione pendente iudicis officium conquieſcit.*
14 *Officium iudicis in quibus deſeruit actioni, etiam poſt litem conteſtatam.*
15 *Ea quæ poſt litem conteſtatam accidunt, maxime ſpectant ad officium iudicis: & ut plurimum quæ ſint.*
16 *Iudex tanquam ſeruiens & miniſter ex officio ſuo interponitur, ſeu mouetur in ſententiæ prolatione.*
17 *Actio propoſita, ſi eſt euidenter inepta, poteſt eam iudex ex officio ſuo ſtatim talem proferre, & libellum lacerare.*
13 *Libellus ineptus, ſi per iudicem ſit admiſſus; an reus condemnabitur ad faciendum quod petitur.*
19 *Proponens coram delegato actionem ineptam, ſi ſuccumbit, an poterit coram eo aptam proponere.*
20 *Clericus ſi contra laicum & coram iudice ſeculari proponit actionem ineptam, & ſuccumbit, poſtea autem a ſede Apoſtolica impetrat literas ſuper eadem cauſa, volens aptam proponere, an ualeant literæ.*
21 *Aequitatem & miſericordiam ſequi, ſpectat ad iudicis officium potius quam rigorem.*
22 *Officium iudicis mouetur, & deſeruit actioni mandando eam executioni.*
23 *Officium iudicis locum habet in tribus communibus iudicijs.*
24 *Iudex precibus calamitoſorum emolliri non debet, nec aduerſus eos, quos malos putat, excandeſcere.*

6.§.Deſeruit quoq; officium iudicis cuilibet actioni.
Cum enim nulla actio poſſit habere ef-
fectũ ſine iudice, ipſe eam facit edi ab initio. vt ĵ. ver. item facit
1 edi † Deſeruit ergo in actionibus bonæ fidei, & quæ ex teſtamẽ
a to deſcendunt: & plenius in his, q̃ in alijs [a], qa in his iudex ex qua
libet mora ex officio ſuo facit venire fructus & vſuras. ff. de ne-
gotijs geſt.l.qa tantundẽ ff.de vſuris.l mora.§.j.& l.videamus.C.
de vſu.& fru.l.e l 2 & per totũ.C de vſu.in bonæ fidei.ff.de leg.3.
apud.& l quæſitũ §.Iulianus & C.depoſiti.l.ſi depoſiti.C. de rei
ven.certum.Et eſt ratio quare in his plenius deſeruit, quam in a-
liis: quia in his bona fides magis debet abundare. Quod ſi non fa-
ciat, iudex emendabit.Inſti de ob ex cõſen.in fine.& C. pro ſoc.
l.2.Item ad eius officium ſpectat decernere: vt & ibi tabulæ teſta
menti ponantur, alias aperiantur.ff.famil.er.cæteræ §.ſed & tabu
las.Itẽ actionibus arbitrarijs ſatis deſeruit, ut patet ff. quod met.
cau.l.metum § ex hoc edicto.& l.itẽ ſi cum exceptione.§.aliquã
do.& ff.de ædil.edic.l.ædiles.§. item ſciendum. ff. de rei uen. qui
reſtituere.in fi.Inſtit.de act.§ præterea.ff.de uſu.l.3.§.in his ut pa
tet in eo, qui certo loco dare promiſit.quod dic, ut ĵ.uer. in ſen-
2 tentiæ prolatione. † ¶ Item officium iudicis communiter deſer-
uit poſt litẽ conteſtatam, etiam in actionibus ſtricti iuris, quoad
naturales obuentiones, non quo ad ciuiles.ff ſi cer. pe. cum fun-
dus.reſp.j.C.de rei uen.certum.ff.de uſu.l 2.& l.uideamus.§.fi.ff.
de cond.inde.l.indebitam. Item deſeruit ciuilibus, & quibuſlibet
in id, quod a reo fieret poſt litem conteſtatam circa rem petitã.
ff.ne quid in flu.pu.l.vnica.ad fi. ff. de rei uend. non ſolum. argu-

extr.de

ADDITIO.

a Aliis. ¶ Secundum Vber.cuius quaſi ad literam ſerunt hæc verba uſque ad ver.vbi autem.qui fuit Vinc..

extr. de do. & contu. prout. extr. de pur. ca. per totum. 2. quæſtio.
§. ſi legitimi. & c. presbyter. & 3 quæſtio. j. reintegranda. extr. de
off. dele. conſuluit. de pœ diſt. 5. cap. j. & de pęn diſtinctio. 6 cap.
j. Item officium iudicis certum ſeruitium pręſtat in incorpora-
3 libus: quod vide ff. ſi ſerui. ven. l. harum. & l. egi. † Vbi autem agi-
tur iudicis officio deſeruiente, & non iure actionis, non fit litis
conteſtatio quia iam facta eſt, vel facienda in principali actione
cui deſeruit: ſicut alias. quidam dicunt, quod in cauſa appellatio
nis non eſt litis conteſtatio facienda: quia facta eſt in principa-
a li. extr. de appel. cap per tuas. [a] imo lite non conteſtata procedi
tur contra abſentem. vnde ſi uolo probare, quod aduerſarius
meus ſe occultat, vel procurat ne citatio ad eum perueniat, hoc
non fit lite conteſtata. extr. ut lite non conteſt. quoniam §. por-
ro. 11. quæſtio. 3. certum ponit & alia exempla in appellatione
4 extrà, de appel. interpoſita. & cap. ſæpe. † ¶ Sed nunquid in hoc
officio dabitur libellus? Dicas, quod ſi petat hoc officium ratio
ne temporis, quod præceſſit litis conteſtationem. dari debet li-
b bellus [b]. Si vero petitur ratione eorum, quæ contingunt poſt li
tem conteſtatam, non eſt dandus libellus: imo ſufficit ſi ſolo ver
c bo ei dicatur ante ſententiam, vel poſt eadem die [c], vel forte ſi
non dicatur aliquo modo, iudex hoc tamen ſupplebit: vt ff. de
ædil. edi ædiles. §. ſciendum ff. de vſur. partum. C. vt quæ deſunt
aduo. l. vnica. ff. de li. cauſa. l. fin. De hoc j. ver. illud. Item præfi-
d git [d] iudex diem, qua expediat hæredem & legatarium: & ſi illa
die non veniat altera partium, nihilominus iudex ex officio ſuo
procedet. C. de vſu. & fru. le l. 2. Item ſi altera pars ſe ſubtrahit
die aſſignata ad menſurandum fines, menſor procedet ea abſen
5 te. C. finium regun. l. 3. † ¶ Sed quæro, quare non valet tantum
officium iudicis deſeruiens quantum vbi tenet locum actionis
cum dicat lex, quod tantum valet iudicis officium in bonæ fidei
iudiciis quantum ſi nominatim fuiſſet deductum in ſtipulatio-
ne: ut not. ſuprà, in princip. huius titul. Sed dic, ſecundum Vin.
quod tantum valet, durante obligatione principali, vel actio-
ne. Si vero eſſent perempta, vel finita ea, quæ per officium e-
rant debita, ut uſuræ, & huiuſmodi, peti non poſſent. C. de vſu.
in bonæ fidei. ſed debita per ſtipulationem peti poſſunt, ſecun-
dum leges. C. de iud. l. j. ff. de eo, quod cer. lo. l. centum. licet nō
ſecundum canones: ut extr. de uſur. quia in omnib. 47. diſtinct.
6 quoniam multi. † ¶ Sed quæritur, quando incipiat officium iu-
dicis deſeruire? Et uidetur, quod a tempore citationis: non ta
men habet locum antequam partes compareant coram iudice.
arg. extr. de app. ſignificante. vbi de hoc ſecundum. Vinc. quia
fortè in termino impugnabitur iuriſdictio iudicis adepti. ff. de
iud. ſi quis ex aliena. & argu. extr. de except. exceptionem. & ita
de offenſis, vel innouationibus, vel ante terminum emergenti-
bus iudex ſe intromittere nequit, licet citatio præceſſit. Vinc.
dicit quod poſtquam citauit partes auctoritate reſcripti Apo-
ſtolici, & eis terminum aſſignauit, & res de qua agitur, expreſſa
e fuit [e], incipit officium iudicis deſeruiens cauſæ: vt omnis innoua
tio, uel violentia, uel mutatio ſtatus debeat adueniente termino
ante omnia per officium reformari, prius quam ad alia proce-
datur, ut extr. de appe. ſolicitudinem. & 16. q. 4. volumus. extr.
vt li. pend. à memoria. C. de Iudæis. nullus. quamuis videatur
f contra extr. de appe cum teneamur [f]. † ¶ Lis enim incipit à cita
7 tione. extr. de offi delegat gratum. licet ſit ar. contra extr. de ver.
g ſigni capitu ex parte 2. [g] & in principio litis dato libello, iudex
facit interrogationes, quæ ante litis conteſt. habent fieri: vt ff.
de inter. ac. l. 1. & l. de ætate. § 2. Et ſic iudex antequam recuſe-
tur, purgabit per officium omnem violentiam præcedentem, &
immutationem ſtatus. arg. ff. de mu. & ho. reus. §. eum. & C. fin.
regun. ſi conſtiterit, ſicut poſſet partem punire, ſi non veniret ad
terminum. extra, de off. deleg præterea. Et hoc intelligo, niſi ge-
neralitas præceſſerit in citatione ſine ſpecificatione: ubi non po
teſt exercere iuriſdictionem. extr. de reſcrip. paſtoralis prope fi-
nem. Nec obſt. præ. cap. ſignificante. quia ibi actores, qui dice-
bant ſe poſt citationem ſpoliatos, non erant in poſſeſſione: vn-
de non erant reſtituendi, vel ſi erant non poterant petere ante
h litis conte. reſtitutionem: ut ibi dicitur, imo potius iure actionis [h]
8 † ¶ Quia quæ ante litis conteſt. fiunt veniunt iure actionis, & in
libello peti debent: vt ff de ædil. edi ædiles. §. item ſciendum. Et
quandiu ſupereſt ordinarium auxilium, non eſt ad extraordina-
rium recurrendum: vt extra, de in inte. reſtit. conſtitutus. ff. de
mino. in cauſæ. Secus tamen eſt in his quæ fiunt poſt appe. à diffi-
nitiua interpoſitam: vt j. de appella. §. nouiſſimè. ver. & nota
quòd & ſeq. Vt autem in hoc membro plenius inſtruaris, not.
quod officium iudicis, tanquam ſeruiens, ſeu miniſter, ſeu mer
cenarius interponitur, ſeu mouetur ante litis conteſt. ſed tamen
poſt citationem, & in ipſa citatione, non ante: vt extr. de ap-
ſignificante. & iam ſupra dixi, Item in litis conteſt. Item
litis conteſt. Item in prolatione ſententię. Item poſt ſenten
† ¶ Ante litis conteſt. deſeruit actioni: ut ſi ago contra ali-
a rei uen. iudex ex officio ſuo me inſtante illum citabit. ext.
vt lite non conte. accedens. & c. quoniam. §. ſi uero. Item facit of
ferri libellum. 3. q. 3. c. inducię. §. offeratur. extr. de libel. ob. cap. j.
Item facit edi actionē, ſeu cauſam ff. de eden. l. j. reſp. j. C. de edē.
edita. Item vt non admittat, ſed reijciat libellum, vbi non eſt ad-
10 mittendus, quod dic, ut j. de libel. concept. §. ſequitur. † ¶ Item
facit libellum ineptum emendari, ſeu actionem mutari, ne ipſe
& partes inutiliter laborent: & dentibus laniabit: ut in præc. l.
edita. & ſecunda quæſtion. vltim. libellorum. verſicu. quòd ſi li-
bellus. ff. de offic. aſſeſ. l. 1. & ff. de accu. l. 3. 11. quęſtion. j. ſacerdo
tibus. ff. ſi menſor fal. mo. dix. l. j. §. ſin autem C. ut nemo priua.
prædi ſuis vel ali. tit. impo. l. 2. in fin. C. de ſac. paga. l. 3. extra. de
iud. examinata. Dic, ut infrà, ver. in ſententiæ prolatione. Item
aduocatum non habenti, dabit extr. de offic. iud. capitu. j. ff. de
off procon nec quicquam. §. final. tertia. quæſtion. 7. infamis. §.
tria. Item aduocatos patienter audiet: ſed cum ingenio, ne con-
temptibilis videatur. Nec diſſimulabit ſi quos concinnatores,
vel redemptores inueniat ut in præ. l. nec quicquam §. circa.
11 † ¶ Itē aduocatos pariter diſtribuet, ne omnes boni vna ex parte
conſiſtant: ut 3. quæſtio. 7. § tria. ver. ſi vero. in fin. Sed illud obti-
nebat olim, cum ſalaria de publico dabantur: hodie vero. con-
i tenta ſecundum Accur. [i] Tu dic, ſecundum Albe. Papien. quod
& hodie de æquitate poteſt iudex æqualitatem facere. argu. C.
de prox. ſacro ſcri. in ſacris. ff. de eo quod cer. lo. quod ſi Epheſi.
§. fin. extra. de excep. cum inter. Item aſſignabit terminum ad
omnes dilatorias proponendas. extr. de excep. paſtoralis. Item fa
cit redigi in ſcriptis per tabellionem, uel per duas perſonas quæ
cunque fiunt in iudicio. extr. de probatio. quoniam contra. Item
quod locum tutum partibus aſſignet: ut omnis ſecuritas ſit iudi-
cio ante litis conteſtatio. & poſt. extr. de appel. ex parte. ut lite
non conteſt. accedens. 2. extr. de ſpon cum locum. de procu. acce
dens. 33. quæſtio. ſecunda. ſiue de coniugij. Item quod citat eas in
locis quibus morantur. extr. de appe. cum parati. & de dol. & cō
tu. cum cauſam. uel ſi ibi non inueniantur, faciet publice edictū
proponi in eiſdem locis. in præ. capitu. cum cauſam. & capit. con
tingit extr. de cler. non reſi. ex tuæ 16. quęſtion. tertia. cap. pla-
cuit, vt quicunque. §. poteſt. ff. de dam. infecto. l. 4. §. prætor. Itē
ꝙ dilationes concedat. extr. de app. cum ſit Romana. Item ꝙ eas,
ꝯſideratis circumſtantijs temporis, cauſę, & perſonæ moderetur
ext. de dila. c. j. ff. de iud. nonnunquam. ext. de in integ reſt. tum ex
literis. in fin. 24. q 3. de illicita. Item quod faciat principalem per
ſe non per aduocatum factum proponere. niſi fuerit valde ſim-
plex. extr. de iud. paſtoralis & niſi in alijs caſibus ibi not. Item re
pellet publice excommunicatum, etiam aduerſario tacēte, & a-
12 lios, de quibus dixi s. §. impedit. † ¶ Item de duobus volentibus
accuſare eliget magis idoneum ff. de accuſ. l. ſi plures. Idem etiā
eſt in populari actione. ff. de popula. actio. l. ſi plures. Idem etiam
in pluribus procuratorib. in ſolidum conſtitutis, ſimul ad litem
k conteſtandā ꝯcurrentibus: vt not. ext. de procur. c. nō iniuſte [k].
Idem eſt in proſecutione inquiſitionis ſecundum Vinc. extr. de
accuſ. olim. §. fin. cum ibi plures poſſunt eligi: ut ibidem dicitur
& probatur extr. de ſimo. licet Heli. §. cum igitur. Item faciet in-
terrogationes, & ad eas reſpondere iubebit, quæ ſunt ante litis
conteſtationem faciendę: quas habes j. in tit. de interroga. & ali
as etiam facit in quacunque parte litis, & quandocunq; ſibi vide
tur expedire ext de fi inſtr. cū lo. in fi. 30. q. 5. iudicātē. ff. de inter.
l act. vbicūq; [l]. Itē faciet iterū ſatiſdari, ſi fideiuſſores dati ad inopiā
vergunt. ff. qui ſatiſ cog. ſi arbiter. in fi. Item relaxabit iuramētū

ſuper vſu

ADDITIONES.

a Per tuas. ¶ De quo vide j. de libel. con. §. nunc dicendum. ad fin.
b Libellus. ¶ Dixit Vber. cuius fuit iſte ver. vel in libello principali. in ad-
ditio.
c Eadem die. ¶ Hoc verbum repetitur j. ver. poſt ſententiam. ſed non repe-
titur j. ver. ſed quęro. & reſiſtit in hoc ver. hoc autem. ante fin. vt ibi dicam.
d Præfigit. ¶ Hic reincipiunt verba Vincen.
e Expreſſa fuit. ¶ In citatione. quod dic. ut in Clemen. ut lit. penden. capitu.
ſecundo. & concordat Hoſtien. ei, quod ſequitur in præ. Decre. ſignifican-
te, ut ibi ſcripſi in glo. & male. ante fin. Vide etiam quod ſcripſi, ut lit. pen.
cap. j. ſuper uerſ. direximus.
f Teneamur. ¶ Diuerſos intellectus habet, ut ibi dixi in tertia glo.
g Parte 2. ¶ Diuerſis reſpectibus iſta procedunt, ut ibi ſcripſi in ultima
gloſſ.
h Actionis. ¶ Hucuſque Vincen. declarans quod licet ibi epiſcopus alibi fe-
ciſſet uendi carnes, id non fuerat priuare illos poſſesſione, ſed potius tur-
bare pro quo competebat uti poſſidetis, uel actio iniuriarum.
i Secundum Accur. ¶ Et Ber. eod. titu. capitu. j. in glo. 2. & Ioan. in præce.
uer. ſi uero.
k Non iniuſte. ¶ Et idem in datis non in ſolidum, quo ad cauſas ſpeciales.
de procur. ſi duo. §. ultim. lib. 6.
l Vbicunque. ¶ Fuit de iur. ca. c. 2. in fin. lib. 6.

ſuper vſuris nō repetendis prǣſtitū.extr.de iureiur.c.j.& c.ad no
ſtram.2.Item moderabitur diem , vel tempus in ſtipulatione ap-
poſitum. ff.qui ſatiſ. cog.l.de die.extra de app.oblatæ.extr. de re
iud. quod ad conſultationem. Item poteſt ſupplere de iure , &
pro vtraque parte plenius quam aduocati dixerunt allegare. De
quo , & qualiter ſe habebit audiendo allegationes , vide infrà in
titul.de diſpu. & allegatio.& aduocat.§ fina. & infra verſ.in ſen-
tentiæ. Item ſuper exceptionibus ante litis conteſtationem pro-
poſitis , facit præſtari iuramentum de malitia : ut extr. de reſtitu.
ſpo. literas. extra de electio.cum dilecti. Item condemnat in ex-
penſis proponentem calumnioſè aliquam dilatoriam exceptio-
nem. extra de reſcript. cæterum. in fin. Quod dic, vt not. infra
in titu. de expenſ. §. ſi ante lit. Item quandoque non requiren-
dos requirit.extr. de accu. veniens. Item de contumace facit nō
contumacem.extr.de offic.delegat.conſuluit. In omnibus his &
ſimilibus officium iudicis deſeruit actioni, & ipſam coadiuuat,
13 vt prædixi.† ¶Illud autem certum eſt, ꝙ dilatione pendente iu
dicis officium conquieſcit : vt extr. de app. ſignificante. Ibi etiā
probatur, quod antequam declinatoriæ proponantur, ſiue dila
toriæ officium iudicis debet ceſſare. argu. in Authen. de exhi. &
intro.reis. §. ſi vero quidam. Sed ſi coram delegato proponatur
aliquid factum eſſe poſt citationem circa rem , de qua agitur ,
poterit de hoc cognoſcere : quia perpetuata eſt eius iuriſdictio.
extr. de offic. delegat. gratum. nec debet ad diuerſos iudices iri.
ff.de lib.cau.ſi pariter. Et etiam cognoſcet , ſi ante citationem a-
liquid dolo factum ſit. extr. de ali. iu. mu. cau. fac. capitu. j. De
his autem quæ fiunt ante litis conteſtationem cognoſcet libel-
lo dato , & alio iuris ordine obſeruato: de his vero , quæ poſt ac
cidunt , puta de violentia circa rem petitam facta , vel de dam-
no dato, vel ſuper fructibus , iudex ſuum impendit officium. ff.
de ædil.edict.l ædiles.§. item ſciendum.ff.de aqua plu. argu. l. ſi
tertius. §. officium. Alij dicunt , ꝙ licet iudex poſſit impendere
officium ſuum poſt litem conteſtatam ſuper nouis iniurijs : non
tamen poteſt cognoſcere in modum delicti interdicti, vel actio-
nis , de his quæ ante litis conteſtationem accidunt: quia hoc nō
intelligitur ſibi commiſſum.argum.extr. de reſcript. ſignificauit.
ff.de arbit.l.de his.ff.de iud. non poteſt. Hoc proſequere ſecun-
a dum Papam [a], prout not.in præ. capitu. ſignificante.& s̃. verſic.
ſed nunquid. & ver. ſequen. In lite conteſtanda etiam officium
iudicis deſeruit actioni compellendo reum petitioni actoris re-
ſpondere.extr.de iur calum. cum cauſam. prope fin. extr.de lit.
conteſt. capitu j. extr. de ele. dudum.2.§ licet autem. Item vt fa-
ciat proponi apta verba ad litem conteſtandam.extr. eo. capitu.
14 j.& C. e. l. vnic. † ¶Poſt litem conteſtatam quoque officium
iudicis deſeruit actioni : videlicet vt ſtatim poſt litem conteſta-
tam faciat a partibus prǣſtari calumniæ iuramentum in ciuili-
bus & criminalibus. extr. de iuram.cal.cum cauſam. in fin.& ca-
pitu cæterum. C. eod. l. j. vel in ſpiritualib. de veritate dicenda.
b extra. de iura cal literas [b]. Item quòd facit ipſum præſtari per
principalem: ſi eſt iuſtior , quam procurator.C.eod. Authentic.
principales.extr.eo.in pertractandis C de procu.l. fin. Item de-
fert iuramentum quandoque actori, quandoque reo , inſpectis
perſonarum & cauſæ circunſtantijs extr. de iureiuran.capit. fin.
& j̃.tit.de iura.dela. Item defert illud circa quantitatem expen-
ſarum, vel damnorum. in Auth.de iudicib.§ oportet.collat. 6.
extr. quod met.cau.cap.fin.C.vnde vi.ſi quando.2.q.j.in primis.
Item ſtatim poſt lit. conte.facit inſtrumenta edi.quod dic, vt j̃.
de inſtru.edi.§ nunc dicamus.Item poſitionibus & interrogatio
nibus reſponderi facit , ſi pertinentes ſunt, etiam negatiuis quā
doque:& ſuper quolibet capitulo earundem.ff. de interro. act.
vbicunque.extr.de iure.calum.cum cauſam extra.de confeſ. ſta
c tuimus [c]. de teſtib.c. præſentium. & s̃. ver. item faciet interrog.
Item articulos examinat,& eos reſpicit, ſi ſint tales , qui probati
dantem releuent:ut in præ.dec.præſentiū & eodē tit. c. per tuas.
Item cogit teſtes perhibere teſtimoniū veritatis.extr.de teſt. co.
per totū 2.q 6 ſtatuendū. Item publicat dicta eorū, & ſuper eis
facit partes diſputare.ext de teſti in cauſis.& c.cū veniſſent.& c.
veniēs. 2.§.pars aūt.Item eos interrogat de ſingulis circūſtantiis ,
ſcilicet de loco tempore, viſu, auditu, ſcientia, credulitate, fama
certitudine.extr.eo.c.cum cauſam Item mittit ad eos, qui egre-
gij, uel ualetudinarij, vel ægri , vel ſenes ſunt , qui venire neque-
unt.extr.e.ſi quis teſtium. Auth.e.§ quoniam multi.ff.de iureiu.
ad egregias.Item teſtium effrenatam multitudinem refrenat.ex
tra, de teſti.ſignificauerūt.& c.ſeq.§.fi.Itē eos facit iteratò ex cau
ſa reinquiri.extr.eo.cum clamor. Itē non permittit aliquid pen
dēte lite innouari.extr.vt lit.pēd.c.j.C.ut ne lic. ſine iud. auctor.
ſig.impo.l.j.& 2.Item innouata reuocat extra , de conſtitut.cum
M.in fi.extr.vt lite pen.c j. Item poſſeſſionem poſt app. turbatā
reformat.extr.de app.cum teneamur.Item interdicit appellanti
ne faciat id, ꝓpter quod appellauit.extr. de matrimo. contracto
contra inter.eccl.c.2.Item admittit redeūtem de proprietate ad
d poſſeſſ.ext.de cau.poſſ.paſtoralis [d].Item dubia debet interpreta
ri.extr. de off.dele.de cauſis.de voto.c.j.ff.de uſuris l.mora. ext.
de poſtu.cap j.ff.de teſti.l.3. & de uerb. oblig. continuus. ¶Hoc
e autem notandum eſt [e], † quòd ea quæ poſt litem conteſt. acci-
15 dunt ualde ſpectāt ad officium iudicis: vt quæ accidunt circa rē
petitam, & circa eius fructus, vel partus : & circa damnum in ea
datum, vel lucrum, vel moram, vel mortem, vel ſi pretium eius
vel aliquid loco pretij peruenit ad poſſeſſorem : vel etiam circa
expenſas : ff.de rei ven.non ſolum.& l.item ſi verberatum.§.j C.
eo.certum.Inſti.de off.iu.§.poſt inchoatam. & §. eo quoque no-
mine.ff.de ædil.edi.l.ædiles.§.item ſciendum.& l. item ſi ſer. §.j.
ff.de aqua plu arcen.l.ſuprà iter.§.officium.extr.de reſti.ſpo. gra
uis de pœnis cap. calumniam. Et idem eſt in dolo vel culpa vel
negligentia poſt litem conteſt.amiſſa.ff.de rei ven. qui petitorio
§.1.Itē idem eſt etiam in tribus primis exemplis poſitis s̃.e §. in-
f cidenter.in prin.& hæc petuntur ante ſententiam , non poſt [f].C.
de fru.& lit.expen.l.terminato.C.depoſiti.l.4.extr.de offic. dele.
in literis.Ea autem, quæ contingunt ante lit.conteſt. vt expenſæ,
& huiuſmodi, peti debent nominatim in libello: alioquin iudex
16 non pronunciabit ſuper his, ut in præc. §. item ſciendum. † ¶In
ſententiæ quoque prolatione mouetur , ſeu interponitur offi-
cium iudicis, tanquam ſeruiens vel miniſter : ut uidelicet in his,
quæ in numero, pondere & menſura conſiſtunt , fiat per officiū
iudicis condemnatio non tantum in re, ſed etiam quanti plurimi
fuit tempore moræ ff.ſi cer.pet.l.vinum.extr.de officio iud.de-
legat.c P.& G.in prin.Itē ut certā ferat ſententiam. Inſti. de act.
§.curare.11.q.3.graue.33. diſt.cap.fin Niſi in noxali, vbi fit con-
demnatio in decem, vel noxæ deditionem.ff.de re iud.miles.§.j.
g & 2.[g] Item abſoluit reum ſi inepta actio eſt propoſita.nec.n.po-
terit per ſe ab initio litis eam corrigere : quia hoc eſſet de facto
ſupplere.extr.de iud.c.examinata.ff.ſi menſ fal.mo.dix l. 1. reſp.
h 1.extr.de dona. inter dilectos.ſecundum Vinc.& Ber.[h] † ¶Ego
17 dico ꝙ ſi actio propoſita euidenter eſt inepta , poteſt ſtatim di-
cere iudex ex officio ſuo:Hæc actio eſt inepta, & dentibus lacera
re libellum:ut C. vt nemo priua.tit.prædiis ſuis , vel ali. imp. l. 2.
in fin.& ff.de aſſeſ.l.1.ff ſi menſor fal mo.di. l.1.§.ideo. & in con
cord.quæ ſunt ſuprà, ver.ante lit.ibi, item faciet li &c.& infra, de
libel. concep. §. ſequitur. etiam aduerſario nolente : quia boni
prætoris eſt, lites minuere, ff ſi certū petatur.l quidā.ext de dolo
& contu.c.finem.Si uero malè actum eſſet in hoc iudicio, poſſet
iterum agi in alio:& ſic lites prorogarentur.ar.ff.de pigno.l.gre
ge.§.fi ff.de ædil.edict.l.bouē.§ fin.ff.de excuſa.tut. l cum ex ora
tione.Si igitur vendicans fundum proponat ad hoc negatoriam,
quæ datur neganti rem eſſe alterius: iudex poterit dilaniare libel
lum, & dicere eam ineptam ad vindicandum rem.ff.de rei vend.
ſi in rem. quia reus abſolueretur ab inſtantia iudicij. ff ſi menſor
fal.mo.di.l.prima reſp.j vel econuerſo, ut extr.de iud.c. exami-
nata.& ſic in ſimilib.& hoc eſt ſupplere de iure, nō de facto. hoc
enim plus habet iuris, quā facti, ſcilicet quæ actio ꝓponatur, & in
iure ſupplere poteſt. Si uero ab initio eſt dubiū, an ſit apta, vel nō
ſatis poteſt expectare tuncuſq; ad ſententiā. Nam per probatio
nes poteſt declarari, an ſit apta, vel non : & tunc pronunciabit &
decernet intentionem actoris non tenere:ut in præ.c. examina-
ta.& in præ.l j.ff ſi menſor fal.mo.di.& extr.de reſtit. ſpoli. c. cū
ad ſedē. veruntamen ſi petitio tolerari poteſt, admittenda eſt, vt
ibidem, quia ſemper interpretandum eſt ſecundū actorem.ff.de
i iudic.ſi quis intētione [i] An aūt iudex poſſit de iure, vel facto ſup
plere, vide j̃.in tit.de diſpu.& alle.aduoc.§.fi.Et nota, ꝙ ꝓponēs
ineptam actionem ſuccumbit: ut præ.§ ideo.& ſi proponat poſt
modū aptā, nō obſtat ſibi exceptio rei iudicatæ. ff.de euictionib.
minor §.j.& ff.de pigno.l.grege.ff.de iudicijs.l.nō idcirco §.fi.ff.
de ædil.edi. bouem §. ſi ſub conditione. Quid ſi reus ſimpliciter
abſolutus eſt nō adiecto in ſententia, quod propter ineptam pe-
titionem fuerit abſolutus ? Dic quod non obſtabit actori excep-
tio rei iudicatæ: imo admittetur volens probare per iudices & cō
ſiliarios cauſę, quòd ob hoc fuit lata.arg.ff de ſuſpe.tuto.l.3.§.fi.
& l. ſequen.

ADDITIONES.

a Papam. ¶ Et Hoſti.
b Literas. ¶ Et de calum.quod dic, vt eodem titulo.cap.j.in fin.lib.6.
c Statuimus.¶ Libro 6.& eo.lib.
d Paſtoralis. ¶ Et in cauſa appellationis, quo ad cauſas beneficiales deuolu-
tas ad curiam.ut in cle.eo.tit.
e Notandum eſt. ¶ Quod ponit gl.in eo.tit.c. 2.
f Poſt. ¶ s̃.verſi.ſed nunquid dixit, niſi eadem die:pro quo dicto facit lex ſe
quens primo allegata. ſed ſecunda facit contra:& uide quod ibi not. in ul-
tim.gloſſ.
g Et 2. ¶ Vide quod ſcripſi de empt.& vend.cum dilecti.in prin.
h Et Ber. ¶ Gul.non uidit additionem Ber.quę eſt in præ.Decr. examinata.
in prin.vltimę gl.vide quod ſuper ea dixi.
i Intentione. ¶ Facit quod ſcripſi de ord.cogn.cap.2. ſuper verſi. iuſtitiam

18 & l. ſequenti. † ¶ Quid ſi libellus ineptus admiſſus eſt per iudicẽ,
non reiectus: actor tamen plene probauit, quod in tali libello pe-
tebatur, nunquid condemnabitur ei reus ad dandum vel facien-
dum illud? Dicunt quidam quod ſic, ſi actio propoſita poſſit ali-
quo modo rei petitæ adaptari, & intentioni agentis, licet non ꝓ-
prie: puta, ſi per confeſſoriam petit vſumfruct. earum rerum, in
quibus vſusfructus proprie conſtitui non poteſt: vt ff. de vſufr.
earum rerum quæ vſu. conſu. l. 2. ſicut in pecunia, quæ ab vſu con
ſumitur, vt ibi dicitur: ſi tamen probaret, vel per teſtes, vel per
iuramentum ſibi delatum, vel alio modo vſumfruct. pecuniæ
ſuum eſſe, aduerſarius ſibi condemnatus eſt: licet non proprie
vſumfru. petierit, quia vſum petere debuit: ut ff. de iureiuran. ſed
ſi poſſeſſori. § penulti. quia effectus ſequendus eſt. Si autem nul-
lo modo poteſt adaptari negotio, de quo agitur: tunc eſt abſolu-
a tio facienda à petitione [a] iudicij: quia curialius eſt dicere in ſentẽ
tia, quã in inepta petitione: licet iudex hoc dicere poſſit, ut patet
ff. ſi men. fal. mo. di. l. 1. §. 1. ibi, dicendum erit non tenere intentio
19 nem. De hoc ſecundum Papam in præ. capi. examinata. † ¶ Quid
ſi proponens coram delegato actionem ineptam ſuccumbit, nũ-
quid coram eo poterit aptam proponere? Videtur quod ſic: cũ
enim eadem ſit res, eadem cauſa videtur cum ergo hic cauſa ſit
ſibi commiſſa, & nondum ſit finita: videtur quod actionem mu-
b tatam examinabit. argument. in præ cap. examinata. [b] & 2. quæſt.
3. capitu. ſi quem pœnituerit. §. notandum. verſicul deſtitiſſe. ext.
de electio. cum terra. ff. ad Syl. cum Syllanianum. & vbi cœptum
eſt iudicium, ibi finiri debet. ff. de iudi. ubi extr. de fo. competen.
propoſuiſti de re iudic. inter monaſterium. & qui poſuit initium
ponat & finem. de conſec. diſtinctio. 1. nullus epiſcopus. Omnia
enim ad cauſam ſpectantia, & ſine quibus cauſa expediri nequit
ſibi ſunt commiſſa. extr. de offic. delega. præterea. capitu. pruden
tiam. G. Nam dixit, quod ſemel bene vel male pronunciando,
functus eſt officio ſuo: vnde amplius ſe non intromittet. extr. de
offic. deleg. in literis. & capitul. uenerabili & capitul. ſignificanti-
bus & ff. de re iudic. l. iudex. Tu dic contra: licet enim pronuntia-
uerit abſoluendo ab inſtantia: non tamen ſuper principali. Vnde
cum habeat iuriſdictionem uſque ad ſententiam, & poſt per an-
num vt eo. titu. quærenti adhuc poterit cognoſcere. Nec eſt con
tra. extr. de offic. iudic. deleg. ſignificantibus. nam illi iudices pro-
nunciauerunt ſe non habere iuriſdictionem: ideoque ipſam re-
c ſumere non poterunt. [c] † ¶ Sed quid ſi clericus trahit laicum co-
20 ram iudice ſeculari, & ineptam actionem proponens ſuccum-
bit: poſtmodum vero impetrat literas à ſede Apoſtolica ſuper
eadem cauſa, volens aptam proponere, nulla facta mentione de
proceſſu priori? Videtur quod non valent literæ: vt præ capitul.
inter monaſterium. de offic. deleg. ex literis. Sed uidetur, quod va
leant ſaltem de conſuetudine, licet non de rigore: ut ext. eod. ca-
d pit. ſi duobus. [d] Item ſi promiſi tibi dare 10. certo loco, & tu con
uenis me alibi: iudex ex officio ſuo conſiderabit in condemnatio
ne intereſſe meum. ff. de eo, quod cer. lo. l. 3. in fin. & l. ſequen. ex-
tra, de plus peti. capitul vnico. extr. de offic. delega. P. & G. quod
verum eſt in iudicijs ſtricti iuris, vt eſt ſtipulatio. Si vero ſit bonæ
fidei, intereſſe venit iure actionis. ff. de eo, quod cert. loc. l. in bo-
næ fidei. ff. de dolo l. & eleganter. §. non ſolum. De hoc j. in titul.
21 de fructibus & intereſſe §. ſequitur. † ¶ Item ad iudicis officium
ſpectat ut potius ſequatur æquitatem, & miſericordiam, quam
e rigorem 26. quæſtio ultim. alligant. & j. uerſicul & generaliter. [e]
Item vt ſententiam ferat in ſcriptis. 2. quæſtio. 1 ſtatutis. extra, de
ſentent. excommu. cum medicinali. extr. de treuga & pace. capit.
1. Item ut ferat ſedendo pro tribunali, non ſtando. 3. quæſtio. 3.
f à procedente. [f] Item debet in eo, quod petitum eſt, & ſecundum
quod petitur, condemnare. ff. com. di. vt fundus. ff. de fideicom.
lib. l. ſi. ext. de iudic. capitul. examinata. & de ſimo. licet Heli. Item
de eo, quod cognouit, pronunciare. extra, de cau. poſ. & propri.
22 cum ſuper. & ff. de iud. de qua re. † ¶ Poſt ſententiam quoq; mo
uetur officium iudicis, & deſeruit actioni, mandando eam exe-
cutioni poſt tempus quadrimeſtre in perſonali, in reali ſtatim. ff.
de re iudic. à diuo. & l. ſi ſe non. §. j. C. de execu. rei iudi. l. 2. & l. or-
do. extr. de re iudic. cum aliquibus. extr. de offic. deleg. quærenti.
ubi de hoc. Item in illud tempus arctando & prorogando, ſi ei ui
debitur expedire. ext. de re iudic. quod ad conſultationem. Item
ut ſi condemnatus dicit, ſe non poſſe rem reſtituere ad præſens,
ei indulgeat tempus: ita tamen quod ille caueat cum fideiuſſori-
bus de præſtando litis æſtimationem. ſi intra tempus indultum
non reſtituerit. Inſtitu. de offi. iud. § ſed & ſi præſenti. Item locum
habet officium iudicis in tribus communibus iudicijs, & quicqd
in eis adiudicatur alteri parti, ſtatim eius fit. Inſtitu. de offic. iudi.
23 §. ſi. † ¶ Item eadem die poteſt ſupplere in ſentẽtia circa fructus
& acceſſiones. ff. de re iudi. l. Paulus j. Item ſi cõdemnatus in reali
actione, iudici non paret, poteſt eum condemnare, in quantum
aduerſarius in litem iurauerit contra eum. ff. de rei uendi. qui re-
ſtituere. Item poteſt interlocutoriam latam, ſi ei uidet expediẽs,
reuocare. extra, de re iudic. ad Apoſtolicæ. ff. eodem. quod iuſſit.
extr. de app. cum ceſſante. Quod autem ſit officium iudicis in fe-
renda ſententia ſuper ſeruitute, colligitur ff. ſi ſer. uend. l. harum.
& l. egi. Et generaliter debet in quacunque parte litis diligenter
cuncta rimari. 30. q. 5. iudicantem ext. de off. dele. ſuper queſtio-
num. § intentionis. ext. de fi. inſtr. cum Io. ad fi. C. de iud. iudices.
Item debet lites dirimere, & à laborib. & expẽſis partes releuare
ext. de reſtit. ſpo. ſi frequens. lib. 6. extr. de offi. dele. cum te conſu-
lente. de do. & cont. finem. C. de iud. properandum. ff. ſi cer. pe. l.
quidam. Partes ad compoſitionem inducere. extr. de tranſact. c.
ſi. ext. de elect. cum inter R. ſeniorem. 5. q. 2. ſi primates. 90. diſtin.
ſtatuendum. Malitijs hominum obuiare. ext. de reſcri. plerũque.
ff. de rei ven. in fundo. Exceptiones arctare. ext. de except. paſto-
ralis. Crimina punire. ext. de ſen. excom. ut famæ ff. ad leg. Aqui.
ita vulneratus. ante finem. ff. depoſiti bona fines. reſpon. 1. extra,
de collu. crimin. Aequitatem ſemper præ oculis habere. ff. de eo,
quod certo loco. quod ſi Epheſi. extr. vt eccleſ. bene cap. unico.
24 4. q. 4. capit. 1. C. de iud. placuit. s̃. verſi. in ſententiæ. † ¶ Vnde nec
precib. calamitoſorum eũ illacrymari oportet: nec aduerſus eos,
quos malos putauerit, excandeſcet. ff. de off. proconſ. ob ſeruan-
dum. Item dubia debet interpretari, ut s̃. eo. §. uerſi. poſt lit. con-
teſt. Item lite pendente debet partes defendere, ne ſe ad inuicem
grauent. ut extra, de accuſ. cum dilecti. extr. de deſpon. impu. ad
diſſoluendum. Et caſſare quicquid innouatum eſt. extra, de con-
ſtitut. cum M. in fin. Et punire impedientes ſuam iuriſdictionem.
extr. de off. deleg. capit. 1. & capit. ex literis. ff. ſi quis ius dic. non
ob. l. unica. de pœn. Romana. Et pone plura alia exempla: ut j. de
diſp. & alleg. §. ſi.

ADDITIONES.

a Petitione. ¶ Solet dici ab inſtantia, uel ab obſeruatione.
b Examinata. ¶ Vide quod ibi ſcripſi ſuper ver. nihilominus. ubi inuenies ꝙ
Innocen. Pet. & Abb. & Fr. concor. Guil. pro quo etiam facit quod no. eo.
titu. de iud. capit. penul.
c Poterunt. ¶ Et ibi ſuper gloſſ. ſoluitur contrarium de Decr. dilectus. 3. de
præben.
d Duobus. ¶ Hæc ſolutio principale dubium non ſoluit, ſed ſecundarium
de mutatione fori. Tenens tamen hoc dictum poſſet ad contraria reſpõde-
re, ꝙ in utraque Decr. pendebant proceſſus: hic non. Item in Decr. ex lite-
ris, à diuerſis impetratæ fuerunt literę: hic uero idem adiuit utrunque.
e Generaliter. ¶ Et plenius s̃. de legato. §. ult. in fi.
f Procedente. ¶ Hęc duo habentur de re iud. c. vlt. lib. 6. 1. & 2. reſpon.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis, licet per actionem proponatur, non tamen eſt actio.*
2 *Officium iudicis, pulchre diſtinguitur, cuius diſtinctionis membra diffi-
niuntur.*
3 *Iudicis officium efficaciſſime deſiderantia quæ ſint.*

a 7. §. Poteſt & aliter [a] diſtingui. Eſt enim latiſſimũ offi-
cium iudicis. Nam qñq; exercet in iudicijs:
b ut in exemplis poſitis. s̃. §. deſeruit. [b] quandoque etiam extra iu di
cium. nam debet reſiſtere uiolentijs hominum. Ideo enim uigor
iudiciarius eſt in medio conſtitutus, ne quis audeat per ſe ſume-
re ultionem. C. de Iudæis nullus. 23. q. 1. cap. 1. extra. in Prooemio
Decr. uer. ideoque lex proditur. Item non patietur ad arma & ri-
xas uenire, quos poteſt ſua iuriſdõne ꝯpeſcere. ff. de uſufr. æquiſ-
ſimum. reſp. 1. quam poteſt etiam iudicio pœnali defendere. ff. ſi
quis ius di. non ob. l. unica. extr. de off. deleg. ex literis. & c. 1. Item
ut & treugas faciat obſeruari. ext. de treu. & pa. c. 1. Item ſtatuta
legatorum ſedis Apoſtolicæ. extr. de off. leg. ca. ſi. Item, ut viduas
pupillos & alias miſerabiles perſonas ob oppreſſionib. defendat.
86. diſtinct. deſolatis. extr. de for. competen. ex tenore. Item pro-
uinciam malis hominibus purgare. extr. de offi. ord. c. 1. ff. de off.
præſi. congruit. Item ſibi commiſſos uerbo inſtruat, & exemplo.
extr. eo. inter cętera. §. 1. & in multis alijs exẽplis ſupra poſitis. &
s̃. de iud. ord. §. officium. Item cõmittentes contra ſua interdicta
1 puniat: ut s̃. de iuriſd. om. iu. § ſi. & in aliis infinitis. † ¶ Vltimo no
tandum. ꝙ licet officium iudicis per actionem proponatur, non
tamen eſt actio. ff. de mino. l. quod ſi minor. §. ſi. ſed eius loco ſuc
cedit: ut ff. de mino. l. in cauſæ. 2. & l. quod ſi minor. Si enim loco
actionis proponitur, ut ext. de off. iud. c. 2. ergo nõ eſt actio: licet
eius debeat imitari naturam: ut s̃. § j. uer. ſi uero offic. iud. Alii au
tem dicunt, ut M. ꝙ eſt actio. ff. de actio. & obli. l. actionis uerbo.

Sed quæ

ADDITIONES.

a Poteſt & aliter. ¶ Reſpicit principium huius tit.
b Deſeruit. ¶ Si non eſſet hęc allegatio, quæ etiam infra repetitur, putaſſem,
ꝙ hic §. non deberet eſſe §. ſed uer. cum in prin. nõ habuerit ſuum membrũ
iſte tractatus.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Sed quæ vis eſt in hoc? Dic', ꝙ quando imploratur non ut actio,
in optione iudicis eſt concedere quod petitur, uel negare. Cũ ue
ro proponitur ut actio, cum tunc proponam auxilium mihi ex
perſona mea, non aliunde ꝯpetens: oportet illud tanquam mer-
cenarium actioni meæ neceſſario deſeruire. C. de poſtul. l. 4. ff. de
rei ven. officium. ff. quod met. cau. l. metum. §. ex hoc edicto. ſm
a dom. Inno. quartum.[a] †¶ Et no. ſecundum dominum meum,[b] ꝙ
2 iudicis officium aliud eſt merum, purum, & generale, ꝙ ſcilicet
b iudex proprio motu interponit. de quo ſ. in prin. Aliud ſolenne
quod loco actionis proponitur: ut ſ. §. 1. in prin. uer. ſi uero. Qui-
dam tamen dicunt hoc eſſe merum, ut ibi dixi. Aliud miſtum: ut
deſeruiens, aut miniſter. de quo ſ. §. deſeruit. Aliud anomalum,
ſummarium uel plenarium, ut in interrogationib. & poſitionib.
Vtrum autem quodlibet iſtorum litis cõteſtationem deſideret,
3 ſ. dixi. ¶ In ſumma no. † ꝙ quædam ſunt, quæ efficaciſſime deſi-
derant officium iudicis, ſcilicet numerus teſtium moderãdus. ff.
de teſti. l. 3. & ext. e. c. cum cauſam. Item mora: ff. de uſur. mora. Itẽ
tempus, intra quod cauſa ſuſpicionis debeat probari. extr. de ap
pel. ſecundo requiris. § 3. Item induciæ citatoriæ ad cauſam: ext.
ut lit. non conte. c. qm̃. §. ꝙ ſi. Item expenſæ ut ext. de do. & cõtu.
c. finem. & ff. de rei uen. in fundo. Item numerus compurgatorũ
arbitrarius eſt in aſcendendo. ext. de pur. c. cum in iuuentute. Itẽ
canon pœnitentialis. 26. q. ult. tempora. de pœn. diſt. 5. c. j. ſecundũ
c Vincen.[c] & in repertorio in tit. hi ſunt canones pœnitentiales. in
prin. & alia multa, quæ in præcedentibus ſunt diſcuſſa.

ADDITIONES.

a Quartum. ¶ Vt ſcripſi in Decr. iudicis officium. in prin. eo. tit. lex dicit id, quod officio iudicis præſtatur, in obligatione non eſſe. ff. de actionib. empt. qui per colluſionem. in fi. ad Treb. l. deducta. de an. le. l. Quintus. in fi. Item cum ſupereſt pars, interdicto ꝯ eã agendum eſt: parte ceſſante ſuccedit notio pretoris, ff. de lib. exhi. l. 3. §. 3. quod gl. ibi exponit, id eſt, officiũ iudicis.

b Dominum meum. ¶ In ſumma eo. tit. §. j. ubi ſingula membra ſatis prolixè diffinit. Vnũ non omittã: quia ꝯmendabile. & quia rarũ, ꝙ Hoſti. ipſe in fi. ſummę iſtius tit. fatet, ꝙ ultimũ ipſius Sũmę §. totũ ſumpſit de Sũma. Gof.

c Secundum Vinc. ¶ Qui hoc no. de dolo & contu. finem. ut ibi ſcripſi in ult. gl. & ibi illud uerbum Vinc. in aſcendendo, quod eſt ſ. in numero compurgatorum non poſui, quia etiam in deſcendendo eſt arbitrarius: ut probat Decr. q̃ allegat. & patet 2. q. 5. presbyter ſi. & c. oĩbus. de accuſ. cum P. in fine. & c. inquiſitionis. in fi. de purg. c. quoties. & no. e. ti. inter. & de ſim. inſinuatũ.

¶ De ſummaria cognitione.

SVMMARIVM.

1 *Pleniſſima cauſæ cognitio requiritur regulariter in criminalib. et in quib. iſta cognitio conſiſtat.*
2 *Plena cauſæ cognitio in quibus generaliter requiratur.*
3 *Semiplena ſiue ſummaria diſcuſſio in quibus ſit adhibenda.*
4 *Libertas ſi ex teſtamento pendeat, & ſperetur moueri quæſtio iudex ſummatim cognoſcere debet, an bona fide imploretur iudicium.*
5 *Iudex ſummatim cognoſcet in omnibus incidentibus & emergentibus.*
6 *Quæſtio falſi ſi incidat, ut quia forte dicitur inſtrumentum falſum, plene probabitur.*
7 *Poſitiones factæ in aliqua cauſa, ſuper quibus opponitur tãquam ſint impertinentes, uerba tamen hæc locũ habebunt, et ſummatim procedetur.*
8 *Verbum, de plano, quomodo intelligatur.*
9 *Summatim procedendum non eſt in extraordinarijs.*
10 *Libelli oblatio eſt de ordine iuris, & ſine ea non ualet quod agitur.*
11 *Probatio pleniſſima exigitur in criminalibus.*
12 *In manifeſtis an ſit ordinarie aut ſummarie, uel ſine magna probatione ꝓcedendum.*
13 *Cognitio ſummaria in quibus differat ab extraordinaria, uel ab eis, quę de plano cognoſcuntur.*
14 *Libellus an offeratur in ſummario.*
15 *Litis conteſtatio quib. caſib. in ſummarijs requiratur.*
16 *Summaria cognitio in quibus conſiſtat, & in ea quæ probatio exigatur.*
17 *In actione ad exhibẽdum, re exhibita in ordinario iudicio, reſeruatur integra rei uen. defenſio,*
18 *Lex uel ſtatutum ſi dicat in aliquo caſu ſummarie poſſe procedi ſi talis eſt cauſa, quod quæſtio principalis terminetur, non poteſt eſſe ſuccumbenti ad eum regreſſus.*
19 *Summaria cognitio fit in dilationibus.*
20 *Cognitio ſummaria fit diuorſimode.*

a 8. §. Poſtremo [a] loco uidendum eſt quid iuris ſit de
ſummaria cognitione: cũ hoc quo-
tidianum ſit. arg. ff. de libe. lega. l. lega. ff. ad exhiben. l. 1. Ad cuius
rei euidentiam uidendum eſt, Primo, in quibus pleniſſima cogni-
tio exigatur. Secundo, in quib. plena. Tertio, in quibus. ſemiple-
ne, ſiue ſummarie: & in quibus extra ordinem proceditur. Quar-
to, utrum, & in quibus ſummaria cognitio differat ab extraor-
dinaria, uel plenaria. Quinto, utrum in ſummariis libellus, uel lit.
conteſt. exigatur. Sextò, in quibus eſt iſta ſummaria cognitio: &
quid per hoc detur intelligi: & quæ probationes exigantur in ea.
Septimo, utrum in concedendis dilationibus ſit ſummaria co-
1 gnitio. Octauo, qualiter fiat hæc ſummaria cognitio. ¶ † Primo
igitur ſciendum eſt, quod regulariter in criminalibus pleniſſima
cauſæ cognitio requiritur: ut C. de fal. ubi. C. de probatio. l. fin. 2.
quæſtio. 8. ſciant. Et eſt ratio: ut C. de appellation. addictos. C. de
pœn. qui ſententiam. ff. de Carbon. edict. l. 1. Eſt autem iſta ple-
niſſima cognitio in libelli oblatione, ſine quo nemo auditur: ut
ff. de accuſatio. l. libellorum. quæ eſt 2. quæſtio. 3. niſi in caſibus,
qui not. in Authenti. de exiben. & intro. reis. §. ſancimus. & infra.
de libell. conce. §. nunc dicendum. C. qui accuſa. non poſſ. qui
crimen. Item in iudiciorum ſolennitatibus obſeruandis. C. de ac-
b cuſatio. l. 3. & l. abſentem. inaudita enim cauſa, & c.[b] ff. de re iudi-
ca. l. 1. extra. de cauſ. poſſ. & proprie. capitul. 1. 3. quæſtio. 9. indi-
cas. Item in dilationibus concedendis: quia minores ibi quam in
ciuilibus conceduntur. ff. de fer. l. final. & in probationibus: ut in
præ. l. ſciant. ¶ Item in ſententiæ prolatione: ut in præ. l. qui ſen-
c tentiam. Item & poſt ſententiam. ff. de appellatio. non tantum.[c]
& adeo pleniſſima requiritur ſecundum quoſdam, quod in his
teſtes admittuntur: de quibus dicitur ff. de teſt. l. 3. in princip. quę
eſt 4. quæſtio. 3. placuit. § item in criminali. uerſ. eu. teſtium fides.
ex eo quod in præ. l. ſciant. dicitur, teſtibus idoneis, & apertiſſi-
mis documentis. Et hac eadem ratione dicũt, quod propter pro-
bationum inopiam tunc res per iuſiurandum minime decide-
tur. argumentum. ff. quod met. cau. non eſt. ff. de mino. l. 3. §. 1. ar-
d gumen. contra. C. de rebus. cred. in bonæ.[d] † ¶ Secundo uiden-
2 dum eſt, in quibus plena cauſę cognitio requiratur. Et quidem
generaliter in omnibus ciuilibus. C. de iudic. iudices. quæ eſt in li-
belli oblatione, & in lit. conteſt. 3. quæſtio. 3. capitu. induciæ. §. of-
feratur. Sed hoc fallit in caſib. qui not. in præ. §. nunc dicendum.
Itẽ in dilationib. cã teſtiũ: vt in auth. de teſt. §. qa uero. & miſtim
teſtiũ, & inſtrorũ. C. de dilat. l. j. Et in citationibus, & aliis ſolẽni-
tatibus obſeruãdis. ff. de iu. ad pemptoriũ. C. quo & qñ iu. l. ea q̃.
& l. ꝯſentaneũ. C. de ſñijs. ꝓlatã. ext. de ꝓba. qm̃ ꝯ & oĩa, de qui
bus ſ. in crĩalibus dicta ſunt. nã oportet iudicãtẽ cuncta rimari:
vt C. de ſen. ex breui. re. l. fi. & ſ. §. deſeruit ad fi. uer. gñalr. Nõ ẽ
eñ ꝓcipitãda ſñia: ut C. e. l. 2 & 6 q. j. ꝗro 32 q. 2. ꝙ nõ eſt 2. q. 1.
Deus. in prin. Azo vero no. in Sũma C. de vindi. in prĩ in hac ple
na cãæ cognitiõe 7 reqri: alias ſñia nullius eſt momẽti, vc 3 libel
li oblatio, cautiõis expoſitio, litis ꝯteſt. iuramẽti de calũnia ꝓſta-
tio, cãæ ꝯgruis interrogationib. examinatio, ſñiæ in ſcriptis ꝓla-
tio & executio. De hoc no. j. in Proœmio ſcdę partis. Io. dixit, ꝙ
niſi plena cãæ cognitio adhibeat, ꝓt ſñia nulla dici, tãq̃ iuris ordi
ne no ſeruato. vt in ꝓ. l. ꝓlatã. In aliis aũt oĩbus, q̃ nõ reqrũt ple-
nã cãę cognitionẽ, vr̃ ꝯtiũ: qa nõ vr̃ in eis dilatio aliqua dãda ff.
de adulte. in crĩe. Sed dẽt cũ celeritate, nõ cũ deliberatione ꝓce
di ff. de dã. infe. l. 1. & ſine aliqua mora vel dilatione. C. de epiſ. &
cle. Aut. clericus. ff. de fer. l. 2. & 3. Sed ad hoc reſponderi ꝓt, ꝙ li
cet in illis breuius ſpatiũ ſit ſtatuẽdũ, q̃ in aliis: nõ tñ dẽt iudex ꝓ-
cipitare ſñiã, ſed cauſa cognita ꝓferre: ut dixi ſ. e. 50. diſt. ponde-
ret. ar.

ADDITIONES.

a Poſtremo. ¶ Vt impleam, quod circa commendationem huius Operis & auctoris meditatam per me imitationem ipſius in princip. Proœmij obtuli me dicturum, eſt ſciendum quod §. iſte vſque ad finem totus fuit additio poſt primam publicationem, non tamen multum vulgatam. Vnde ſæpe §. præcedens allegatur pro vlti. vt tunc erat ſufficiens. ſupra eod. §. 1. in princip. concordat quod ſcripſi ſupra de leg. in princip. Hunc ergo tractatum, quem compoſuit Ioan. de Fazolis Piſanus legum doctor populo, poſt dictam publicationem habuit auctor, & hic inſeruit, & de eo membrum addidit ſupra eod. titul. in fin. principij. Ipſum tamen Ioan. auctor bis alleg. De eo autem mentionem fecit in clementi. de verbo. ſignifica. capitu. ſæpe. in gloſſ. ſcire debes. Eſt autem notabilis vtilitas huius Operis in multorum collectione ſparſorum, quæ fuiſſent ut plurimum ignorata. Idem dico de tractatu domin. Mart. de Fano, de Homagijs, quem habes j. de feud. §. 2. Item ipſius 27. quæſtiones de iure emphyt. poſitas ſub titu. de locato. Item ipſius tractatus de alimentis poſitus, qui fil. ſint legitimi. Item tractatus. Iacob. Bald. de primo & ſecundo Decret. de quo ponitur infra. parte 2. ſpecialis rubrica. Item tractatus Ioan. Blanci, de executoribus ultimarum voluntatum, infra de inſtrumento edic. §. nunc vero. vt ibi dicam in princi. Item tractatus Odof. de poſitionibus, qui etiam habet ſpecialem rubric. Item tracta. eius de confeſſionibus poſitus, licet per alia verba, ſub rubric. de confeſſis. Item duplex tractatus de fama, quorum alter fuit Thomæ de piperata: quem poſuit actor parte ſecunda ſub titulo, de notoriis crimin. Singularium autem caſuum eſt innumeroſa multitudo quibus adhuc caremus, ſi hic non fuiſſet inſerta. Secundo fuit Operis grandis utilitas ea, quæ in voluminibus erant ſcripta ordinarius ſecundum materias collocare: propter quod rubricas, uel tractatus augere fuit expediens auctori. Tertio notabiliter fuit commendabile, ſic opus componere, quod etiam non Iuriſta facile poteſt quod ſibi expedit, inuenire. & præter quartam partem, quæ requirit ſcientiam ordinis rubricarum, quem tenet compilatio Gregoriana. reliquum opus ſingulis eſt in propoſiti adinuentione commune. Manifeſtatur ex facto ineffabilis huius utilitas Operis: quia uidemus omnes iuris vtriuſque peritos cum eis, vel nouum, vel dubium occurrit, huc habere refugium: ſecundum materias perquirendo quod appetunt. Sciunt enim quod hic plurima, ut plurimum ignorata ſunt ordinate collocata. Cum igitur hic ſcriptis inſiſto vel tractando, vel remittendo, caſus adiungo, ſum adiutor quærentium, & imitator auctoris.

b Cauſa, &c. ¶ Ponebat Ioan. de Deo, neminem condemnari ratio patitur. æquitatis alleg. C. q. accuſ. nõ poſſ. q. crimen. tex. aũt eſt in l. ſtatim allegata.

c Non tantum. ¶ Appello pro reo damnato etiam inuito.

d In bõæ. ¶ Vide j. de iura. dela. uer. ut aũt. vbi remittã ad Decr. ul. de iureiur.

3 ret.ar.in his q̃ no.j̃.hoc quoq;.† ¶Tertio dicendũ eſt,in quibus
ſemiplena,ſiue ſummaria ſit diſcuſſio adhibenda:& quidẽ in ca-
ſibus, in quib. p̃miſſa fallunt.Nam illa rr̃ uera ſunt : ſed fallunt in
caſib.in quib.ſemiplena, ſiue ſummaria cãæ cognitio requirit,ui
delicet cũ agit̃ a.i exhibendũ:quia tunc q̃ritur an interſit : ut ff.ad
a exhib.l.3.§ ſciendũ.[a] ext.de teſti.c.ueniens.Itẽ cũ filius à patre pe
tit alimenta;q̃ritur an ſit filius,ut ff.de li.agn.ſi qs à liberis.§ ſi uel
parens.Item cũ filius petit ex Carbo bonorũ poſ.ſi agatur an ſit fi
lius:ut ff.de Carbo.edi.l.3.§ cãę.Item cũ mulier noĩe uentris pe-
tit ſe mitti in poſ.ut ff.de ventre in poſ.mitten.l.1.§.ſi ea.Item cũ
actor in reali vel p̃ſonali act.reo abſente petit ſe in poſ.rei petitæ
induci.C.vbi in rẽ act.l.2.ex, vt lit.non conteſt.c.qm̃.§.ſi ſuper.C.
b quorũ appel.non reci.l.1.[b] Itẽ ſi legatarius petit ,p legato ſatiſda
ri:& quęrit an ſit legatũ relictũ ff.vt in poſ.leg.ſiis à quo.Item cũ
bona capiunt ex cã iudicati:q̃ritur an ſint illa ɔdẽnati.ff.de re iud.
4 à diuo.§ ſi ſu p.† ¶Itẽ ſi libertas ex teſtõ pẽdeat,& ſperet moueri
q̃ſtio, iudex ſummatim cognoſcet, an forte bona fide imploret
iudiciũ de teſtõ: vt ff.de pet hær ſi qs libertatẽ.§. plane.Itẽ ſi petit
caueri : & dr̃ hoc p calumniã fieri:vt ff de p̃tor.ſtipul.l.1.§ pe.Itẽ
ſi teſtes petunt ,pduci ante lit ɔteſt.& dicant ſenes vel valetudina
rij:vt ff.ad l.Aqui.in lege.Itẽ ſi quærit vtrũ aliquæ interrogatio-
nes dẽnt fieri, vel non.ff.de interro.act.l ſi defenſor.Itẽ idẽ dici
5 põt in caſu, qui eſt ff.de mino.l.3.§ 1.† ¶Itẽ ẽt idẽ forte dici põt
in omnib.incidentib.& emergentib ſi tñ tales ſunt q̃ reuocentur,
diffinitiua ſñia reuocata: & ita non penitus præiudiciũ afferunt,
quin p aliã ſuã viam ordinariã, vel extraordinariã reſeruet con-
demnato regreſſus. alias ſi per eas diffiniret principale negotiũ,
vel ad eas nullus reſeruaret regreſſus,tũc plene procedit, ,put cõ
ſueuit in interlocutoria diſtingui:an videlicet ſit talis, q̃ reuocet
per diffinitiuã: quo caſu non appellat ab ea.Si uero nõ reuocet,
tũc appellet:vt j̃.de ap §.in quib. verſ.ſed nunqd p̃t. ꝙ nõ puto
c verũ indiſtincte.[c] † ¶Quid.n.ſi ĩcidit q̃ſtio falſi,qa forte dr̃ inſtrm
6 falſum? Certe tũc plene ,pbabit:vt C de fal.l vbi.& 3.q.11.prius.
Itẽ qd ſi opponit actori,ꝙ ſit ſeruus,vel monachus,& excõicat⁹.
vel ſimiles q̃ſtiones incidũt,vel emergũt?Certe plene dẽt eas pro
bare opponẽs:vt in ea.l.& C.de ord.iud.l.1.C.de iud.l.ꝙ.2.q.j.in
7 primis.& no.de his ext.de ord.cog.c 1.† ¶Si aũt fiant aliq̃ poſitio
nes in cã,& opponit nõ eſſe admittẽdas, qa ſunt impertinẽtes, vl
alia rõne:ſi quidẽ talis q̃ſtio emergeret,tũc forte poſſet locũ ha-
bere,ꝙ dñt:& sũmatim ,pcedet: vt ff de interrog.act.ſi defenſor.
§.illud.Vel ſi dr̃ teſtis inimicus,vel ɔſanguineus, vel vilis, vel infa-
mis,& hmõi,& ſic nõ admittẽdus,ſummaria & ſemiplena ,pbatio
ne habita poterit eius teſtimoniũ recipi, & in tp̃s diſputatiõis po
terunt qões ſeruari.in Auth.de teſti §.ſi vero.Idẽ dñt in omnib.
ſimilib.legib.q̃ ſi admittant, vel nõ , nihilominus de facili integra
defenſionis,vel impugnatiõis via reſeruat:vt in interrogationib.
meis p̃dixi:qa melius eſt q̃nq; aliquas friuolas recipi,q̃ vnã neceſ-
ſariã reſpui:vt ff.de interrog.act l.vbicũq;.ff.de ven.inſpi l.1.§ 1.
13.q 7.nõ æſtimemus Et idẽ in teſtib.& aliis : vt.p̃dixi. Ad hoc ẽt
facit ꝙ dici ɔſueuit, An ſu p incidẽti plene cognoſcat: & tũc ſñia
in principali lata p̃iudicet incidẽti: vt C.de or.cog.l.2.& in p̃dicta
l.vbi.An sũmatim:& tũc nõ p̃iudicat : vt ff. de re iud. à diuo § ſi
ſu p.ff.de lib agn.ſi qs à liberis.§.meminiſſe.Idẽ quoq; vr̃ in oĩb.
q̃cunq;,ẽt ſi principalr̃ mouerent,& nõ eſſent incidẽtes vel emer
gẽtes, p aliã tñ viã, puta idẽ refricãdo poſſet dãnato ſuccurri : ut
als habes in ſimilib.q̃ principalr̃ mouent in præ.§.ſi ſu p.& in præ.
§.meminiſſe.& C.ad Carb.l.2.& ff.e.l.3 §.cãę.& in actiõe.ad exhi
bendũ, & ſimilib.sũmariis s̃.dictis. Itẽ idẽ dñt quidã ubi lex dicit
ex ordinẽ agi:ut ff de reli.ſi qs ſepulchrũ.& ubi ius dicit de plano
aliqd debere cognoſci:ut ext. de accu.olim.ut in leuib. criminib.
ut ff.de accu.lenia ff. de off ,pcon. nec quicq̃ § de plano ff.de off
præ.ur.l.1.§.cũ p̃tonus.ff.de q̃ſt.unius.§.fi.ff.de adul.l.miles.§.ſe-
8 xaginta.ff.qs ordo in bo.poſ ſer.l.2.§.dies † ¶Et intelligũt de pla
no.i.ſine magna diſceptatione , atq; sũmatim.Sed Io. Fazoli hoc
nõ approbat:& intelligit de plano 1. ſine ſcriptura uel libello.ar.
ff.de ɔſti.prin l.1.uel.i.nõ ,p tribunali, uel in figura ſolẽnis iudicii:
puta ſedẽdo in p̃torio,uel ubi ſem p ius reddere ɔſueuit: ſed alibi
nõ ſeruata ſolẽnitate ſtrepitus iudiciorũ: ut in præ.§.ſexaginta.&
præ.§.dies. Vel dic ut j̃.de inq̃ſi.§.nũc tractemus.uer. qd igit̃ ſi.&
uide j̃.de libel.ɔcep.§.nũc dicendũ.uerſi.42.nõ aũt sũmatim pro
cedit, i ꝙ ſolũ ſemiplena ,pbõ ſufficiat,ut in sõmariis iam dicet̃.
9 † ¶Prætrea in exordinariis nõ ,pcedet̃,ut puto,sũmatim.i.ſemi-
plene, ,put dñt quidã p præ.l. ſi qs ſepulchrũ. niſi in hoc forte,ꝙ
nõ offert̃ libellus.& ſic põt lex illa intelligi:nec forte in his exor-
dinariis iſta ſolẽnitas iudiciorũ ſeruabit̃:ut ĩ aliis exordinariis cau
ſis.Ergo circa hæc tria gñ̃a cãrũ diſtingue : qa q̃dã dñr sũmarię,in
qb.sũmatim ,pcedit̃,& ſemiplena ,pbõ ſufficit:de qb.plenius j̃.di
cetur.Quæ aũt ſint iſtæ sũmariæ,ſu pius explicat̃.Scd̃m genus eſt,
qa q̃dã sũt exordinarię:ut ĩ d l.ſi qs ſepulchrũ.& idẽ dico ubicũq;
iudex ſuo mero officio ,pcedit, ɔſtringẽdo aliquẽ ad aliqd facien
dũ ipſo facto uel dãdũ: ut in auth de col.§.& hoc quoq; iubem⁹.
... fiat ei,q miſ.eſt in poſ.l. ſi qs miſſum.ff.ſi uẽtris noĩe mu-
... x j̃.de ſen execu.§.breuiter.Idẽ põt dici in omnib.

criminalib.ĩ qb.ſine accuſatore ,pcedit̃: vt notat̃.ff de adulteriis.l.
2.& ex ,ut eccle.benefi.c.unico.Has.n.appello exordinarias,qa in
eis nõ eſt neceſſe libellũ offerre:ut s̃ dixi,& aliqd de ſolennitatib.
iudicii relaxat̃ in eis.ut patet in p̃dictis legib.Dñr.n exordinariæ,
& ſic ſine ordine, ut deſeruiamus noĩ. Inſti.de do §.eſt & aliud.&
10 16.q 1.ſi cupis.† ¶Nã libelli oblõ ẽ de ordine,& ſine ea nõ ualet
ꝙ agit:ut 3.q.3.c induciæ § offerat̃.& j̃.de li.ɔce.§ utrũ.& aliæ ſo
lẽnitates,de qb.dixi s̃.uer 2.nõ tñ iõ dñr exordinarię,ꝙ plena ,p-
batio nõ reqrat̃ in eis:imo bñ exigit̃.Nã rlr̃ in oĩ cã criali & ciuili
actore nõ ,pbãte,&c.C de edẽ.q accuſare C.de pe.l. q ſñiam.ext.
de cã poſ.& ,pprie.cũ eccl̃ia.ext de iureiu.c.fi.Et iſti caſus nõ inue
niunt ab hac rl̃a excepti.C. de iud.iudices.& ,pbant p l.C de epi.
& cle.auth.clericus.ff.de adul.in adulteriis qa quanq̃ illę cãæ citi⁹
decidant plena tñ in eis adhibẽda eſt cognitio. Quæ aũt ,pbõ exi
11 gat̃,planũ eſt:qa nõ ſemiplena,ſed plena.† ¶Et in criminalib.ple
niſſima,ut s̃.uerſ.j. ad minus p duos teſtes:ut ff.de teſti.ubi nume
rus.q̃ eſt 4.q.3 c.placuit.§. Itẽ in crĩali.& ex,de teſti.in oĩ.uel ĩ in-
ſtrĩs.C.de fi.inſtr.in exercẽdis.& ext.de teſt.cog.puenit.1. Vel p̃-
ſumptionib.ſiue indiciis indubitatis:ut C de prob.ſciãt. q̃ eſt 2.q.
8 & ex.de hære.excõicamus. in fi. Vel ɔfeſſionib.ut ff. de ɔfeſ.l.1.
Vel aliis modis:ut j̃.de ,pbat.§ uidendũ. Tertiũ genus eſt: qa q̃dã
dñr cognoſci de plano,hoc eſt ſine libellis,ut qdã dñt.uel uerius,i.
nõ ſedẽte iudice ,p tribunali:nã & dieb.feriatis põt: ut in p̃dict.§.
ſexaginta.& ẽt domi põt cognoſcere, uel alibi q̃ in ,p tribunali iu
dicio:ut colligit̃ in p̃dict.§ dies.& ff. de dam.infe.l.quarta §.pe.ff.
de inter.act l.4 § fi. Libellus tñ in his offert̃,ut ,pbat̃ in p̃dic §.ſexa
ginta.& ,pbões plenæ,nõ ſemiplenæ,reqrunt:ut dixi p oĩa.s̃.,p-
xime in ſcd̃o genere.& q̃ iſtæ ſint, dixi s̃.eo.uerſ.ibi:itẽ idẽ dñt q-
d dã.ubi lex.[d] † ¶Quid de manifeſtis?nunqd in illis eſt ordinarie:an
12 uero sũmarie,& ſine magna ,pbõne ,pcedendũ?Et vr̃ ꝙ ſic.C.de
app.ciues.C.de ſum.tri.credẽtes.in prin.ar.ɔ̃ ext.de ap puenit.&
c.ſeq.ff.de le.3 l.ille.ff.de uerb.ob. ɔtinuus.§.2 ff. de aur. & arg.le.
pediculis.§.2.ff. de in inte.reſt.l.1.ff. q ſatiſd. cog.ſi uero.§.1.C.de
h præ.l 3.ext.de coha.cle.tua.ext de teſti.cog.ſu p eo.2.q 1.de ma
nifeſta.ext.de ele bonæ.1.Sed prima iura locũ hẽnt in notoriis:ſe
cũda ĩ nõ notorijs.ext.de app.ɔſuluit.ex, de iureiu.ad nr̃am.3.de
hoc ex,de diuor.c.3.& j̃ de noto.crimi.§.1. Vtrũ aũt legatus , uel
alius poſſit ɔmittere cãm sũmarie audiẽdã:no.s̃. de legato.§.ſu p-
e eſt uer.ſed nũqd legatus põt.[e] † ¶Quarto loco uidẽdũ occurrit,
13 utrũ & in qb.differãt sũmariæ ab exordinariis, & in quib.ab illis,
q̃ de plano cognoſcunt̃.Et certe hoc liquet ex p̃miſſis: qa in ſum
mariis ſemiplena ,pbõ fit,& ĩ qbuſdã libellus offert̃, & in qbuſdã
nõ,ut iã dicã. In exordinariis uero plena : ſed libellus non dat̃.In
his aũt,q̃ de plano tractant̃,libellus & plena ,pbõ reqrunt̃ : nõ tñ
eſt neceſſe fieri iudice ,p tribunali ſedẽte:ut C.de dila.à ,pcedẽte.
q̃ eſt 3 q 3.c.induciæ.§.ſpatiũ.& in hoc ẽt oẽs ɔueniũt:qa oẽs ſum
mariæ poſſunt ex ordinẽ appellari: qa in qualibet earũ aliqd de or
dine ſeu ſolẽnitate iudiciorũ omittit.Quidã tñ imperiti oẽs exor
14 dinarias appellãt,nullã ĩ eis dr̃iam faciẽtes.† ¶Quintò dicamus,
utrũ in sũmario offerat̃ libellus? rñ. hoc exp̃ſſe cautũ nõ reperit̃
in iure:olim tñ nõ erat in ciuilib.neceſſarius: ut ff.de edẽ.l 1.niſi ĩ
caſu C.li.12.de dig.quoties.In criminalib.uero ſic, & olim & ho
die:ut ĩ præ.l.libellorũ.hodie uero gñalr̃ in oĩ cã offert̃,ut in præ.
auth offerat̃.niſi in qbuſdã ſpecialib.caſib. ut dixi s̃.uer.1.& uer.
2.Cũ igit̃ hi caſus nõ excipiant̃ à rl̃a , ſtabimus gñalitati.ff.de leg.
p̃ſt.l.1.§.gñalr̃ Vel dic,ꝙ ſi in p̃dictis ſummariis ɔpetit actio,& iu
re actionis petit̃ : ut eſt in actio.ad exhibendũ.uel ſi qua ɔpeteret
alia, tũc indubitate dẽt libellus offerri nã actio eſt in libello eden
da.ff de eden.l.1.& in præ.auth offerat̃. Fallit hoc aũt in actione
iudicati:ſu p qua ſunt opiniones.ꝙ dic ut j̃.de lib.ɔce.§.nũc dicen
dũ.uer.245.ſed ſi aliqd fit,uel petebat̃ iudicis officio, nũqd dabit̃
f libellus?De hoc dic ut eo.§ uerſ.8.[f] † ¶Sed q̃rit̃ utrũ in his sũma
15 riis fiat lit ɔteſt.Rñ.ſic in omnib.in qb.iudicis officiũ principalr̃ im
plorat̃,& loco uel iure act.aliqd petit̃,& in omnib.in qb offeren
dus eſt libellus, & ubicunq; fert diffinitiua ſñia:ut ff.de re iud l.1.
Aliter.n.nõ vr̃ res in iudiciũ deducta.C.de lit.ɔte.l.1. nec ualet ali
ter factus ,pceſſus.ut in præ.auth.offerat̃. & hoc eſt gñalr̃ uerũ in
oĩ cã,p̃terq̃ ĩ cã ap.ut qdã dñt,ext.de off.iu.c.1.ꝙ dic ut no. ĩ præ.
16 §.uidendũ.uerſ.ſed nunqd in cã.† ¶Sexto q̃rendũ eſt,in qb.ɔſtat
g hęc sũmaria cognitio,& q̃ ,pbõ exigat̃ ĩ ea.Su p quo no. Accur.[g]
in actione ad exhibendũ.ꝙ cognoſcit̃ sũmatim,i.ſemiplena ,pbõ
ſufficit

ADDITIONES.

a Sciendum. ¶ Dixit Io.& ibi ſatis de hac materia,ibi enim in glo. quod fiet, enumerantur fere omnes caſus infra ſcripti.

b l.1. ¶ Et infra de libel.concep.§.nunc dicendum.uer.45.Et idem eſſet in caſu,de quo infra,de primo & ſecundo dec.§.reſtat poſt prin.uer.ſed qualiter. ¶ Adde Barto.in l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de dam.infecto.

c Indiſtincte. ¶ Verba Ioan.prædicti.

d Vbi lex.¶ Hoc ꝙ ſequit̃ vſq; ibi:quarto loco,poſuit Gui.nec fuit p̃d.Io.Fa.

e Poteſt. ¶ Ibi dedi remiſ.ad 6.Adde quod ibi poſui.

f Ver.8. ¶ Hoc exportando coniunxit Gul.duo furta.ponit enim in illis verſiculis ad literam verba Ioan.Fazoli,illa ſibi attribuens.

g Accur. ¶ Ioan.Fazoli allegabat Azo.& melius. quia ad literam fuerũt hæc eius verba in Summa,ad exhibendum.ver.in hac.vſque ibi, idem dicimus.

ſufficit: in qua nō ſunt neceſſarij teſtes, vel inſtr̄a: ſed ſtatur iur̄o
actoris, ſup̄ ſuo intereſſe. ff. ad exhibendū. theſaurus. Si tñ reus op
ponit excep. q̄ facile repellit agētē, abſoluit̄: ſi vero eſt obſcurior,
differt̄: exceptis q̄buſdā caſib. vt eodē tit. l. 3. §. ibidē. Idē dicimus,
qñ ꝯ ꝯtumacem añ litis ꝯteſtationē datur poſſeſſio rei pro mēſu
ra debiti declarari, ſc3, ſemiplene C. de bo. autho. iud. poſſ. cū pro
ponas. & auth. ibi poſita, in qua ſemiplena ſufficit, ſc3 ſacr̄m. arg.
in auth. de collatorib. §. pe. & ſic de ꝯſuetudine obſeruat̄: vt not.
extra, vt lite non ꝯteſt. qm̄ §. fi. Sunt & alij q̄ plures caſus, in qui-
bus ſtatur ſacr̄o vnius: vt C. de don. ſi q̄s pro. C. de fid. inſtr. l. fi. &
37 alij. qui no. C. de his, q ad eccle. ꝯfu. pñti. §. plane. † ¶ Et hæc vera
ſunt in p̄dictis duob. ſ. q̄ ſufficit ſacr̄m: forte ideo, quia illud p̄p̄
q̄ principal'r intenditur, non finitur: nec per hoc reo grande præ
iudicium generatur: quia in actione ad exhibendū re exhibita in
ordinario iudicio rei vendicationis integra defenſio reſeruatur,
& actori probō incumbit. Item in ſc̄d̄o auditur intra annū recu-
perare volens poſſeſſionē: vt C. de bonis autho. iud. poſſ. auth. ei
qui iurat. & in prædict. dec qm̄. Et pōt eſſe ratio, quare in his ſo-
lum ſufficit ſacr̄m: quia cū in vno reus grauetur, quia ſtatur ſacr̄o
actoris: in altero alleuiatur, ſ. q̄ de facili auditur defenſio, vel ad
recuperandū admittitur. Item iō tandē de facili ſubuenit̄ actori:
q̄a & de facili reo ſubuenitur: ſicut eſt alias ſimile in interlocuto-
ria, q̄ de facili & per aliū, & ſine magna cognitione reuocat̄. ff. de
re iu. q̄ iuſſit. ext. de accu. qual'r. 1. Et imputatur ei q̄ de facili po-
tuit agere, vel reuocare, & nō fecit. ff. de neg. geſt. ſi aūt. C. de pig.
nec creditores. Et hoc gn̄aliter quidam dixerūt, q̄ in omnib. ſum-
mariis ſufficit præſtatio iur̄i: & ſic alicubi obſeruatur. Ego nō cre
a do [a] ita indiſtincte intelligi debere: vt patet in caſu, q eſt in præd.
§. ſi vel parens. licet ibi de ſummaria dicat. Item in caſu, qui eſt in
præ. l. ff. de re iud. à diuo. §. ſi ſuper. nā in illis non ſtatur ſacr̄o acto
ris. Magis enim poſſet euenire iniquitas, cū aliqui ſint valde faci-
les ad iurandū. ar. ff. de ꝯdi. inſti. quæ ſub conditione & alii timidi:
vt in ea l. & extra, de ſimo. & ſi q̄ſtiones. extra, de iureiu. & ſi Chri
ſtus. nec debet via periuriis aperiri: vt extra, q̄ met. cau. cū dile-
ctus. Imò ſi talis iniquitas eueniret, emendanda eſſet. Inſti. ad Ter
tull. in prin. ff. de ſucceſſor. edict. l. 1. in prin. Io. Fazoli dicit, qd̄ in
his & ſimilib. vbi pōt reo maius præiudicium generari, q̄ in actio
ne ad exhibendū, & aliis ſupra dictis, ſemiplena probō fiet, non
per ſacr̄m, ſed ſaltē per vnum teſtem ff. de op. leg. Theopompus.
Nam & alias q̄nq; vni teſti ſtatur. C. de veteri iure enu. l. j. in fi pri
mæ col. Item fit ſemiplena probō per priuatā ſcripturam, & ēt
per collationē: vt no. j. de proba. §. fi. verſi. vlt. vbi de hoc. Tertiò
pōt dici, q̄ vbicunq; pro reo præſumimus, & eū abſolueremus
rōne cāę, vel rei, vel dubitationis: vt ff. de re iud. inter pares. Inſti.
de interdi §. ꝯmodum. ff. de teſti. ob carmen. §. fi In his ēt caſibus
reus debet ꝯdemnari. Vel dic quarto, q̄ vbicunq; dubitari pōt,
vtrum actori ius ꝯpetat ex probationib. factis, nec ꝯſtat ius ei non
competere, nec in euidenti calumnia inuenitur, tunc reus debeat
ꝯdemnari. ff. de ventre in poſ. mit. l. 1. §. ſi ea. ff. ad Carb. l. 3. §. cāę.
& arg. extra, de vſu c. fi §. 1. vbi dicitur, veriſil'r. idē forte, ſi teſtes
b inducti ab actore tales ſunt, quib. minor fides adhibet̄, [b] licet ſuf-
ficiens numerus intercedat. de quib. habes. ff. de teſtib l 3. in prin.
quę eſt 4. q. 3. c placuit. §. item in criminali. uerſi. teſtiū fides. Alias
vbi plene proceditur, tales debet eſſe teſtes, quib. lux veritatis aſ-
ſiſtat, & fides ſyncera. ff. eo. ob carmen. §. fi. & ext. eo. in noſtra. Sed
his opponitur, quia ſi filius petit alimenta, & pronuncietur, non
præiudicatur patri circa filiationē: vt in præ. §. ſi vel parens. Idem
in re capta pignori, ſi probetur non eſſe ꝯdemnati: vt in præd. §.
ſi ſuper. Idem in miſſa in poſ. cā ventris, vel impubere, ex Carbo.
vnde in his caſib. videretur ſufficere ſacr̄m: vt ſ̄. Rñ. hic maius eſt
præiudicium, quam in actione ad exhibendū, quaſi nullum eſt in
poſſeſſione, ēt quę datur ꝯ contumacem modicum: vt ſ̄. dixi. Itē
propter contumacem hoc contingit. ff. de tabul. exhiben. locū.
§. condemnatio. ff. de ne iudi. l. contumacia. & ſic non eſt quaſi ꝯ
eum probatio neceſſaria: cum p̄p̄ contumaciam, vel abſentiam
præſumatur de debito, in auth. de exhi. & intro. reis §. ſi vero. C.
de aſſe. l. 3. extra, de præſum. nullus. 3. q. 9. decernimus. Sed iudex
in his oībus ſit prouidus, vt hæc oīa diiudicet perſonarum & cāę
qualitate, & quantitate, & ꝯditione, vtrum ſacr̄o ſit ſtandum, vel
non ext. q̄ metus cā. c. fi. ff. de le 1. ſi ſeruus. §. fi. Nam cū hoc non
inueniatur in iur̄e expreſſum: eſt iudicis arbitrio relinquendum.
ff. de iure deli. l. 1. §. fi. extra, de off. dele. de cauſis. ¶ Hoc quoque
38 prætermittendum non eſt, q̄ ſi lex † vel ſtatutum, uel reſcriptū
dicit in aliquo caſu ſummarie procedendum, vel iuris ordine prę
termiſſo: & talis eſt cauſa, vel negotium, q̄ ſi principalis quæſtio,
uel illud quod poſtulatur principaliter terminetur, non poteſt ad
eum eſſe reo vel ſuccumbenti regreſſus, nec per aliquod ordina
rium iudicium vel alio modo via defenſionis, vel repetitionis in-
tegra conſeruatur, ut ex ſuperiorib. ſummariis cauſis liquere po-
teſt: niſi forte vel per appellationem vel per alios modos, quibus
ſententię retractatur. In his, inquam, vt & in alijs ordinarijs dico
c plene cognoſcendū, atq; probādum dilationē dictarū [c] ſolēnita-
te minime obſeruata, q̄ recitatur ff. de fer. l. fi. Et forte iudex non
ſeruabit ſolennitatē peremptorii, quæ eſt ff. de iud. ad perēptoriū
nec libellus offeretur: ſaluo tñ eo, q̄ not. ſ̄. ver. 4. cum ſuis remiſ.
dum tamē aliqua detur dilatio. Nā ſi plene debet probari, vt dixi
ergo & dilationes aliquæ dari debent. arg. ff. de iuriſ. om. iud. l. cui
& citatio fiet, arg. de requi. reis. l. 1. & ff de adop. nam ita. Et quod
plena probatio fieri debeat in prædictis, probat̄. C. de adul. in cri
mine. & in præ. auth. clericus. Nec eſt præſumendum, omnem ſo-
lennitatem eſſe ſublatam. C. de inoſ. teſtamen. ſi quando. extr. de
electio. eccleſia. 2. in fine. Et ſola plena cognitione ſublata rema-
net ſemiplena: vt in prædict. l. & argumen. ff. de ſeruitutib. vrban.
præd. ſi domus tua. extra, de priui. paſtoralis. ext. de vſu pal. ex tua
d rum. [d] Sed nunquid à ſentētia ſuper ſummariis, vel extraordina
riis, vel cū agitur ad exhibendū lata, appellatur? De hoc j. de app.
e §. in quib. verſi. ſed nunq̄d. & ſeq. [e] ¶ Septimò notandum eſt q̄ in
dilationibus

ADDITIONES.

a Credo. ¶ Verba Ioan prædicti.

b Adhibetur. ¶ Vide quod ſcripſi de teſti. ueniens. 2. ſuper uerſi. incidenti.

c Dictarum. ¶ Io. Fazoli præmiſerat iſti §. id quod infra ſequitur uerſic. 7. unde debuiſſet dicere Gui. infra dicendarum.

d Tuarum. ¶ Vide clemen. de uerb. ſign. ſæpe. in qua tñ non ponitur uer. ſummarie ſed quatuor coniuncta, ſ. ſimpliciter, de plano. ſine ſtrepitu & figura, & aide quod ibi no. in 5 gl. ¶ Adde qd̄ importēt iſta uerba, ſummarie, ſimpliciter, de plano, ſola facti veritate inſpecta, Roma. conſilio dxviii. & adde huic ver. quę notat. Bar. in l. ſi filiusfami. ff. de dona. & quæ ibi poſui poſt Alex. ſcilicet, quid poſſit facere iudex, cui per ſtatutum datum eſt procedere de facto, prout uult.

e Et ſeq. ¶ Hæc remiſſio cū toto hoc ver. 6. facit ad materiā de qua ſcripſi de reſc. ſtatutū. libro vi. §. cū aūt. ſup̄ verbo, iurō. ſ. quod cōtra iuſ ū timoris, de quo ibi dixit textus, admittet̄ p̄batio. & ibi ſcripſi ſic me cōſuluiſſe. Submiſi tamē me habuiſſe, quod ſi reus ad hoc nō admiſſus appellet, cācellaria nō dat ſibi iudicē. Ibi tñ loquor de iudice iā impetrato ab actore cōtra reū. & p̄ hoc fortius videretur admittendus in impetrādo, id eſt. cōtra impetrantem vel impetrare volentem. & ego cū admitterē in audiētia cōtradictarū, uel in cācellaria, ſi haberet p̄batiōes promptas, alias p̄cederet, qd̄ ſeruat dñs M. dñs Bon. epiſcopus cōtradictarū auditor, vt ab ipſo habui q̄a dicit reo vel p̄curatori ipſius opponēti falſum eē quod allegabat impetrās de timore, amice, ego nō poſſum huic auferre bñficiū iuris, q̄ ſic impetrat. eris corā delegato. Sed opinio mihi cōtraria cōcludet, qd̄ inutiliter remittit̄ ad delegatū, ex quo iuramētū p̄cludit ei p̄bationē cōtrariā. Tñ id tenētes, ſic id probare conant̄; hic agit̄ de timore, ſed timor cōſiſtit in animo, & generat̄ ex leuiori cā in aīo unius quā alterius. Si ergo actor iurat ſe timere; reus cōtrariū volens p̄bare, adſtruit negatiuam, & impoſſibilē p̄bari, & in iudicis intellectu imprimi, ſ. qd̄ timor non ſit in animo iurantis. facit de ſpon. tua nos. ¶ Sc̄d̄o inducit̄, qd̄ p̄ hoc iur̄m non minuit̄ reo aliq̄d iuris in principali, & ſic facilius ei ſtandū eſt. Facit l. de ætate. ff. de inter. act. in fi. & qd̄ ibi not. & in l. & ſi poſt tres. ff. ſi q̄s cau. & aggrauat̄ hoc p̄p̄ odiū piurii, ad qd̄ p̄bādū reus tēdit, & q̄a hoc erit inuoluere cām, & differre principalē. ¶ Tertio aſſerūt illud iur̄m eē delatū a iure, cuius cōtrariū ibi dixi, & dñt. qd̄ illud ſaltē qd̄ allego, nō ponit̄ ad dandū īpetrāti ordinē. ſed optionē. Rñdeo ad p̄dicta, incipiā ab hoc ultimo, & dico hoc eſſe cōtra regulā grāmaticalē, q̄ dat uerſū, Saltim ſaltando, ſed ſaltē diminuendo. Quē uerſū ēt ſcripſi de ele. q̄a p̄p̄ ſup̄ uerbo, uel ſaltē, ubi poſita uia ordinaria ſcrutinii, ponit̄ ſubſidiaria cōpromiſſi. Conſtat aūt primā debuiſſe p̄mitti, quia gratior. quia integrū eſt iudiciū, qd̄ plurimorū ſententiis roborat̄. extra, de off. dele. prudētiam. ubi cōcordantiæ. Idē dico de decr. de iudi. nouit. ad fi. ubi papa p̄miſſis duob. quæ ſunt grauiora ſubdit, uel ſaltē humiliter patiat̄, & c. & recte ſonat iſtud ſaltē, quantū ad minus, ut dicit uerſus. & patet de pę. & remi. oīs. in prin. ibi, ſuſcipiens ad minus in paſcha ac ſi diceret, ſaltē in paſcha. Concludit̄ ex his, qd̄ uer. ſed & in duob. de quo tractamus. dū dicit, iudici fidē faciat, ſaltē p̄ p̄priū iur̄m, in idē ſonat, ac ſi diceret, ad minus p̄prio iur̄o, & ſic eſt diminutio p̄bationis. Cōſtat. n. qd̄ probare poſſet p̄ teſtes. Itē in primo caſu ēt p̄ inſtr̄m banni ſibi dati de ciuitate & diſtrictu; ſed ſi plena p̄batio fieret p̄ teſtes, liceret reo p̄ducere cōtrarios ante publicatas atteſtationes ſimul cum actore. Itē & poſt q̄nq, iuxta ea, q̄ no. extr. de teſtib. c. ex tenore. & q̄ ſcripſi j. de reſt. §. ſæpe. in prin. Itē & inſtr̄m reprobare liceret. de fi. inſtr. c cū Ioānes. vel rep̄bare illum exbānitū. ēt p̄ aliud inſtr̄m fortius, & c. Itē aduertendū, qd̄ iur̄m de quo loq̄mur, reſpicit qd̄libet duorū, ſ. qd̄ ciuitatē intrare nō audet, vel p̄horreſcit, & c. Pone, iurauit actor in primo, qd̄ ciuitatē intrare nō audet, q̄ abſurditas eſt dicere. qd̄ reus p̄bare nō poſſit eū publice in ciuitate manere, & impetrationis tp̄e māſiſſe. Sed ſi hoc in iſto mēbro, quare non in alio, cū vniformiter data unius ſit diffinitiōis & formæ. de bapt. maiores uer. ſimiliter. & p̄ hoc ēt ad primā rōnē cōtrariā ſit rñſum. de qua ēt miror. cū aperte ſit cōtra tex. illius §. q dupliciter aggrauat, dū dicit merito, & ſubdit p̄horreſcēs. & illa rō vult dicere cōtrariū, cū tñ p̄ augeat ff de uer. ſig. l. urbana. §. p̄noctare, & ſic habemus qd̄ merito & ualde timere dēt, & rō illa dicit cōtrariū. Itē p̄ illā uitiat̄ regula; uani timoris ff. de reg. iu. Ad idē ext. qd̄ me. cā. c. pe. ff. e l. ult. C. e. tit. l. metū. & l. ad inuidiam. ff. ex quib. cau. ma. l. 3. & qd̄ ibi no. & lex in hoc dicit, qd̄ iudex habet talia examinare. ff. ſi cui pluſquā p̄ le. Fal. hęc aūt. ergo & cognoſcere. Ad ſc̄d̄m tripartitū, qd̄ nitit̄ deſtruere duritiā & abſurditatē, quā induxi, ubi ſ̄. ſ qd̄ p̄ unū falſū iur̄m poſſit quis extrahere aduerſariū de lare & domicilio ſuo, pro qua rōne facit ff. ad Carbo. l. 1. §. ſed & ſi quis. & de trāſa. l. cū hi. §. ſi cū lis. & de li. cau. l. ordinata. Dicit. n. illa rō hoc nō ponderandū, per qd̄ fit p̄iudiciū negotio principali. Huic reſiſto. Primo, quia ponderamus qd̄ eſſe poſſet. Sufficiat decr. ulti. 1. reſp. de ele. lib. 6. Propter pericula uero itinerantiū facile poſſet aperiri defenſio. Itē mirabilis concluſio eſt iſta. qd̄ non fiat iniuſtitia uel grauamen, ubi non lędit negotium principale Et omiſſis antiquis iurib. & eorum auctoritatib Bonifacius VIII. fortiter no. in hoc, q fuit tā curioſus, ut ī illis terminis reus de ſuo domicilio non traheretur. Non ponderant p̄dicti textum legis ff. quemad. teſt. ap. ſed ſi q̄s. ubi dicitur iniquū, damnoſum & oneroſum, & ſæpe cum magna captione, quē a rebus ſuis euocari. Cui concor. C. de teſt. ſi q̄ñ. Et ſi hoc in teſte, qui ſigillū agnoſcendo, uel ratificando forte una hora, uel die expediet̄, ſaltē ultra dies xv. teneri non p̄t, fortius in reis quorū cāæ ſæpe tractum hñt longiſſimū, ita qd̄ vñr immortales. ext. de dolo. c. fi. in prin. Et ſic extra larem ad iudiciū uocari mœſti ſolēt eſſe, & mœſtos penates cōponere de quib. hr̄ j. de acc. in prin. uer. qualiter. Item inde grauamen p̄latus uel priuatus hēt aduocatos & p̄curatores aſſiſtentes omnibus caſib. ſuis pro certo annuo ſalario cōuento, & forte ſoluto, nunc eundo ad ciuitatē uicinā, oportebit nouos cōduci cū magno diſpendio. Itē cōſtat longe pluris poſſe eē grauamē itineris, quā cāæ principalis. Exemplū in q̄ſtione cenſus. nōne in decr. de reſt. ſpo. erat cenſus triū ſolidorū, in decr. cōſtitutus. de religio. do-
mi. oct.

mi.octo denariorū. Sed dices, Arduæ erant illæ cāæ ꝑ p res, quæ incidere poterāt in cōmiſſum, ſed tolle dec. olim de cenſi. ubi ceſſat hæc rō, quia ibi nō erat q̄ſtio, quin deberet cenſus ſex denariorū Papien. ſed ſolū an per Papienſem ſufficeret ſoluere tres Lucen. ad idē dec. pe. e. ti. Excedat ne grauamen tractionis extra domiciliū negotium principale, & nūqnid plus intererit rei ſic grauari, quā actoris cāmperdere? Videant ꝑdicti qđ dicit de odio periurii detegendi. Nil ad propoſitum, maxime cū hoc no proponit ad pœnā, & nullo iure probatur exceptiones ēt odioſas non cōpetere reo, cuius intereſt, & eius contrariū notum eſt. Et qđ in §. dicitur, qđ hoc eſt inuoluere cām principalē, non difficilis erit rñſio, cū concludat, qđ nulla exceptio contra perſonā iudicis uel partis non contingens negotium principale, ut iudicis excōicatio, uel ſuſpicio, uel alia inhabilitas ipſius, uel actoris, uel loci, poterit opponi, cum nō inuoluat negotium. Concludo, qđ obſeruantia prædicta cancellariæ ſimpliciter ſumpta, non placet, licet fatear, quod ex conditionibus perſonarum & qualitate factorum quandoque poſſet æquitatē habere in facto quaſi certo. Ad illam partem in dubio ſeruanda non eſſet, multominus in quaſi ceto ad contrarium.

dilationib. dādis ſummaria fit cognitio: quia in ſummariis minores dilationes dari potuerūt, q̄ in aliis. & hoc ante li. cont. & poſt. & ēt poſt ſnīam: vt in præ auth. offerat. & C. qūo & qn̄ iud. auth. qui ſemel. & C. de iud. properandū. Vnde has poterit minorare. C. de dilatio. l. 1. & l. ſiue. ext. de app. cū ſit Romana. vbi de hoc. & ſic intelligit ff. de iud. nonnunq̄. Itē in medio cāæ arctabit eū. Prò teſtib. aūt & inſtrumētis certa t pa ſtatuunt: vt in pręd. l. 2. de dila. Itē cū qn̄q; tres, qn̄q; quatuor dilationes dent: vt ff. de fe. l. fi. & l. oēs. vnā tn̄ dare poterit: vt in dictis legib. & C. de epi & cle. auth. clericus. & C de adul. l. in crimine. Itē circa finē cāæ, ante ſnīam, ſolennitatē peremptorij, & illā, qua q̄ritur, nunqd aliquis hēat aliqd, qđ de nouo, vel alterius ꝓponat, poterit tn̄ non ſeruare. 30. q. vlti. iudicantem. C. de iud. iubemus. præterea poſt ſententiam nō tenebitur tempora iudicatis conſtituta obſeruare. ff. de re indica. qui pro tribunali. extra. eo. quod ad conſultationem. & dilationum materia eſt amputanda. Sed contra: nam lex dicit generaliter plenam cauſæ cognitionem in omnibus. adhiberi: vt C. de iudi. l. iudices. ergo iu dilationib. hoc obſeruabitur: vt eod. tit. auth. iubemus: vt tantum cauſa cognita tribuantur: vt in l. à procedente. & alias nequeunt minui: vt ff de re iudica. l. 4 §. ſi quis condemna. Sed prædicta regula in quibuſdam caſibus fallit: qa in quibuſdam ſummatim & ſemiplene cognoſcitur, ergo & in dilationibus erit ſemiplena. Nec obſt. quod dicunt quidam, dilationes arbitrarias eſſe vbicunque: vt C. de dilationib. l. 1. quia non eſt indiſtincte verū: qa cū lex dicat arctandas, vel ꝓrogandas cū cauſæ cognitione, ſequit. qđ ſine ea, vel ſuo arbitrio hoc nō poſſit. arg. ff.

20 de trāſ. cū hi. §. ſi ꝑtor. † ¶ Octauò tangendū eſt, qualr iſta ſummaria fiat. [a] Et certe fit diuerſimode: qn̄q; ſine libello: ſolūmodo teſtō vel inſtrō iudici demonſtrato. C. de edic. diui Adr. tol. l. fi & ff. vt leg. no. ca. l. poſtq̄. alias incipit, Imperator. § ſi dies. C. de bon. auth. iud. poſ. l. fi. Qn̄q; ſufficit ſolūmō ſimplr petere, & de calūnia nō faciēda iurare. ff. de eden. q̄dā § fi. Aliqn̄ eſt neceſſaria lite ꝯte. ſed ſola ꝓbatio ſufficit iuramēti: vt ff. ad exhi. theſaurus. & e. tit. l. tigni. §. fi. Qn̄q; dr̄ fieri ſolis ꝓbationib. ſemiplenis inductis: vt ff. ad Carbon. l. 3. §. cauſæ. ff. de fideic. li. l. 4. §. ſi ex die. Qn̄q; fit in temporis breuitate: vt C. vt omnes tam ci quam mili. in l. 1. & no. C. de iudi. properandum. Quandoque fit altera parte tantum audita. ff. ad Trebel. recuſare. & l. ille à quo. reſpon. 1. & C. de bo. aucto. iud. poſſ l. ei qui. Vbi ergo non fit ſummaria, ibi iudiciorū ſtrepitus dicitur interueniſſē. C. de inoff. teſta. ſi quis in ſuo. C. ad l. Cor. de fal. vbi. Alibi autem dicitur ſummaria, quæ fit ſine inſcriptione. C. de abige. l. 1. Quandoque dicitur fieri de plano, id eſt, ſolo iudicis officio ſine ſcripta ſnīa. ff. de accu. leuia. C. de ſenten. ex breui. rec. auth. niſi breuiores. ff. de offi. proc. l. nec quicquā §. de plano. Qn̄q; etiam dicitur fieri nō definiendo, ſed interloquēdo. C. de dila. à procedente. ff. de adminiſt. tuto. l. tutor. §. ſi depoſiti.

ADDITIONES.

a Fiat. ¶ Ad literam totum quod ſequitur, fuit M. de Fan. ſuper l. 3. ff. ad exhib. hoc ſolo mutato: quia infra dicitur, qn̄que, vbi Mar. dixerat aliquando.

* Si ſtatuto cauetur ꝙ in aliquo caſu nulla exceptio dilatoria vel impediens proceſſum opponatur, tamen poteſt implorari officium iudicis. no. Iacob. Butri. in l. plane. & l. fin. de petitio. hæredi.
* In l. bonorum. la 2. C. qui admitt. ad bono. poſſeſ. ibi in tex. ſciens, &c. not. ex hoc habet doctrinam practicam, videlicet quando relinquitur vt iudex poſsit explicare, actum. eo quod in eius notitiam ſit deductum vt ſemper in actu hoc facias ſcribi, ꝙ iudex hoc ſciēs ſic fecit. ad quod facit qđ notat in l. hęc aūt. §. nō defendi ff. ex quib. cauſ. in poſſeſ. eat. l. ait prætor. §. 1. ff. de min.
* An ille qui tenetur officio iudicis poſsit conſtitui in mora per interpellationem factam extra iudicium. vide quod not. in l. cum poſtulaſſem. ff. de damno infec. per Raymun.
* In l. in cauſæ. ff. de procuratoribus, quæritur, vtrum quando dominus vult reuocare procuratorem vt ſuſpectum, debeat offerre libellum? dicit glo. ibi ꝙ non. ex quo nota ꝙ triplex eſt officium iudicis, nobile, mercenarium & principale: primis duobus caſibus non requiritur libellus vt hic. tertio regulariter requiritur. ext. de offi. iud. c. 2. Bal.
* Iudex ſecularis tenetur ſeruare ſententiam excommunicationis epiſcopi & etiam epiſcopus tenetur ſeruere ſententiam iudicis ſecularis: & epiſcopus poteſt compellere iudicem ſecularem per cenſuram eccleſiaſticam. facit quod not. in l. ex ea. de poſtul. non tn̄ cogitur iudex ſecularis procedere vel condemnare ad mandatum epiſcopi, nec econtra, licet. condemnatū ab vno alter debeat vitare. ita notauit Innocen. extra. de officio ordinarii capit. 1.
* Iudex appellationis poteſt corrigere & reformare errorem. not. Inno. in c. bonæ. de appellatio.
* Iudex licet recipiat compromiſſum, per hoc tamen non derogat iuriſdictioni ſuæ. Inno. in c. innotuit. de arbit.
* Iudex in quibus caſibus poſsit iudicare ſm̄ æquitatem. Inno. in c. 1 de ꝯſti.
* Iudices ordinarii & đlegati qn̄ poſsint ī cā teſtificari. Inn. ī c. dilecti de teſt.
* Iudex qui condemnat iniuſte, tenetur ad reſtitutionem totius damni quod conſequitur condemnatus. Inn. in c. ſuper eo.
* Iudex poteſt ſententiam temperare. Innocen. in c. cognoſcentes. de conſti. & ibi per Hoſt. & Compoſt.
* Iudices duo vbi ſunt pares, ſi vnus præuenit alium in cognoſcendo, factum ab altero in eodemmet negotio valet. Inn. in c. cum omnes. de conſti. fac. ꝙ not. in auth. qui ſemel. C. quomodo & quando iud.
* Iudex reputans an reſcriptum præſentatum ſit verum, ſi de facto procedit, valet proceſſus, ſi reuera reſcriptum eſt verum. ita no. in c. ſuper literis. Inn. Bar. in l multum. de condi. & demonſt. fac. l. 2. §. 1. de iudi.
* Iudex in procedendo & puniendo ſequitur conſuetudinem loci delicti commiſsi. Inn. c. 1. de conſuet. ſed in cognoſcendo ſequitur ſuam. i. loci ipſius iudicis, vt no. in l. de eo. ff. de eo quod cert. loc.
* Iudex cum iudicat vltra ſuam iuriſdictionem & nihil ſibi opponitur, valet ſnīa, niſi error ſit expreſſus. ita notauit Inno. in ca. cum ſuper. de offic. deleg.
* Iudex poteſt parcere contumaci vt non condemnet, vel pronunciet ex contumacia: ſed non in expenſis, cum ſit intereſſe partis. ita not. in c. conſuluit. de off. deleg. & C. de iudi. l. ſancimus.
* Iudex à quo non pōt citare appellantē. Inno. in c. paſtoralis. de offic. deleg.
* Iudex ſi male condemnauit in expenſis, poteſt condemnationem reuocare. Inno. in c. auditis. de procurator.
* Iudex qn̄ cognoſcit de iniuria facta ſibi, Inn. in c. 1. & c. ex parte. de ver. ſig.
* Iudex appellationis debet ſequi conſuetudinem partis. Item poteſt addere & ſupplere ſententiæ. Inno. in c. Raynaldus. de teſtamen. & l. ampliorem. de app. & l. fi. C. quando prouo. non eſt nec.
* Iudex ſine aliquo libello poteſt decernere poſſeſſorem eſſe tuendum in ſua poſſeſsione: quod dic, vt no. Inn. in ca. cum veniſſent. de inſti. & l. ſi inter me & te. de ſeruitu. vrbano. præd.
* Iudex licet citetur ad defendendum ſuum proceſſum, non tamen dicitur pars. Inn. in c. cum ſpeciali. de appellatio.
* Iudex qui non admittit exceptionem, quia non veram putat, valet proceſſus ipſo iure. Inn. in c. poſt electionem. de conceſſ. præb.
* Iudex poteſt abſoluere à termino ei aſsignato. Inno. in c. 1. de re iud.
* Iudex ordinarius, vel delegatus, vel elector quando poſsit iterum iudicare vel agere. vide Inn. in c. 1. de re iudi.
* Iudex quando procedit ex inquiſitione, multum debet temperare ſententiā ad mitiorem partem. c. quia. de præſcr.
* Iudex appellationis ex ſuo mero officio pōt facta in fraudē officii iudicis refrenare & corrigere. Inn. in c. bonæ. de app. & Cy. in l. 1. de alienatio. iudi.
* Iudex applł̄onis ſequit ſtatutū primi iudicis, l. fi. iu. ſol. Inno. in c. 1. de ꝯſuet.
* Iudex à quo q nō detulit appellationi pōt ſnīam ſuā exequi incertis caſib. ita Inno. in c. paſtoralis. de offi. dele. niſi appelletur ad principē, vt ibi not.
* Quid in cauſa nullitatis? Inn. in c. cum in iure, de off. dele. & Dynus in l. 3. §. ſi ſeruus. de acquir. poſſeſſ.
* Iudex qui cognoſcit de reſtitutione in integrum contra ſententiam, ſi videbit ſententiam nullam, pronunciabit quod non valet, & procedet ad alia ſicut iudex appellationis. Inno. contra in c. coram. de offi. deleg.
* Iudex quis eſſe non poteſt in cauſa familiæ quæ eſt in ſua poteſtate vel obſequio. Inno. in c. inſinuante. de off. dele.
* Iudex appellationis non poteſt iudicare, de quo non eſt petitum. Inno. in c. cum contingat. de off. deleg.
* Iudex ſicut abſoluit propter contumaciam partis, ita poteſt arbiter abſoluere ab obſeruatione arbitrii. Inn in c. ex parte. de arbit.
* Iudex eccleſiaſticus in quibus caſibus poteſt ſe immiſcere cauſis ſecularib. Inno. in c. licet. de off. deleg.
* Iudices ordinarii vbi debeant ſedere & iudicare, & quis puniat eorum officiales. Inno. in c. poſtulaſti. de foro compet. contrarium videtur notari in l. fi. in fi. de anna excepti. Bar. in l. cunctos populos. de ſumma tri. & fid. cath.
* Iudex quando pronuntiat ſe iudicem competentem contra uerum contumacem, non poteſt appellari, licet non eſſet. Inno. in ca. præterea. de dilati.
* Iudex poteſt dicere in ſententia, ego pronuncio, uel nos pronuntiamus. licet ſit unus ſolus. Inn. in c. 1. extra. de re iud.
* Iudex non poteſt reſeruare ius de quo non eſt actum, niſi de conſenſu partium. Inno. in c. cum dilectus. de emptio. & uend. facit l. Bębius. de pac. dot.
* Iudex debet imponere ſilentium accuſatori. ſi non fuerit in termino. Inno. in ca. licet. de accuſa. tamen tale ſilentium eſt ſententia interlocutoria, & ab ea poteſt appellari. l. Titia. de accuſationib.
* Iudex poteſt corrigere errorem ſuum ſiue errauerit in proceſſu, ſiue in ſententia etiam criminali. Inn. in c. qualiter. de accuſat.
* Iudex poteſt recipere cautionem pro ſecuritate officii ſui. Inn. in c. quia fruſtra. de uſur. & no. in l. ſi quis uxor. §. fi. de uſur. per Bar.
* Iudex ſi procedit contra aliquem non ſubditum, proceſſus non ualet, nec ſufficit tacitus conſenſus ad eum ualidandū. Inno. in c. ad petitionē. de acc.
* Iudex dēt ſeruare ferias fori ſui, non fori litigantiū. Inno. in c. fi. de feriis,
* Iudex poteſt mutare interlocutoriam latam ſuper exceptione. Inno. in c. 1. de ordine cogn. & no. in l. quod iuſsit. ff. de re iudi.
* Iudex laicus non poteſt cognoſcere de aliquo actu ſpirituali principaliter uel incidenter. Inno. in c. tuam. de ord. cog. Bald. in l. quotiens. de iud. C. Sed quid ſi coram arbitro incidat illa quæſtio an arbiter remittet ad epiſcopū? dic ꝙ non, quia non poteſt eſſe. arg. l. non diſtinguemus. §. de officio. de arbi. Item non procedit arbiter ut iudex: tamen iſtæ probationes in iudicio an ualebunt; dic quod non ualent teſtimonia extraiudicialia non tanquam iudicialia. Idem de arbitratore. Bal.
* Iudex an præcipere poteſt alicui ut non uadat per talem locum, uel non uadat in plateam? nota quod ſic in l. relegatorum. in fin. de interdictis & releg per Nicol. de Neap. & gl. ēt in ſimi. in l. quis ſit fugitiuus. §. pe. de ædil. edict.

* An iudex poſsit præcipere quod tale quid faciat ſub pena eius arbitrio inferenda.not.in l.ſanctio.de pœnis. in gloſſ.ſuper ver.pœnam. & Alberic.de roſa.

* Iudex ſi in aliqua cauſa debet procedere ſummariè, & de plano, & procedat plenariè & ordinariè, an valeat, no.in clemen.ſæpe.de verb.ſignifi. Inn. in capit.nouit. de iudi. & dicit quod nunquam nocet ſeruare ordinem iudiciorum.

* Iudex debet interrogare à teſtibus de cauſa ſcientiæ, & ſi interrogauit, & teſtis nihil, vel non bene reſpondit, tunc non poteſt repeti. Inno.in cap.cum clamor.de teſti.ſi vero iudex non quæſiuit, tunc malitia & doloſitas præſumitur, quia omittit ea quæ ſuo officio incumbunt: ſi autem omiſerit interrogare de circunſtantiis non de ſubſtantialibus, vt de loco, & tempore, & conteſtibus, non ſunt teſtes iterum interrogandi. Si autem omiſerit interrogare de principali re vel facto, vt de titulo in præſcriptione, tunc debet repeti: quia fuit culpa iudicis non partis. Inno.in c.per tuas.de teſtib.& in teſtibus interrogandis poteſt iudex ſupplere ex officio ſuo. Inno.ibidem.

* Iudex qui non pronunciat ſuper principali, non poteſt petitori reſeruare reſtitutionem petitionis, ex principali: quia nunquam habuit petitionem ſeorſum à principali cauſa. Inn.in c.finem.de dolo & contu.

* Iudici ſoli non creditur niſi quatenus conſtet, tamen creditur iudici & notario ſimul. Inno.in cap.quoniam contra falſam.de probatio.

* Iudex poteſt committere notario examinationem teſtium in eius abſentia fiendam. Inno.in dicto c.quoniam contra falſam.& in cap. cauſam.de teſti. ſine commiſsione autem non poteſt notarius teſtes recipere, quia hoc ſpectat ad officium iudicis, non notarii.l.hac conſultiſsima.C.de teſta.& l.ſcire, §.pen.de excuſa.tut.ſed quid ſi teſtes non poſſunt venire ad iudicium? Bart. in l.ex ſententia.de teſta.tut. Ioan. An.& Hoſt.in c.quoniam contra falſam. de prob. Bal.in l.iudices.C.de fi.inſtru.

* Iudex ſi citat aliquem per ſchedulam ſuo ſigillo ſigillatam, licet non ſit ſcripta manu notarii, valet. Inno.in c.2.de fide inſtru.

* Iudex quando habet duas uias ad procedendũ, poteſt procedere ex vtraq;, & vnum actum ex vna facere, & alium ex alia.de hoc in c. cum ex officii.de præſcript. Bald.in l.multum.de condit.& demonſtr.

* Iudex ſi videt teſtes titubare vel vacillare, debet facere ſcribere modum titubationis, & notarius debet ſcribere vacillationem teſtis, quando iudex ſibi dicit. Inno.in c.quoniam contra falſam.de probat.

* Iudex appellationis quando tertius appellat, an pronuntiabit pro appellante ſibi non fieri præiudicium, an reſcindet in totum ſententiã, etiam quo ad principale. Item an tertia perſona veniens ex tranſuerſo quæ nunquam appellauit, poſsit tertio appellare. Item an ſententia mandetur executioni in præiudicium vnius non alterius. Inn.in c.cum ſuper.de re iud.

* Iudex ſi condemnat de principali, & non de fructibus, nec de intereſſe, quæ pertinent ad conſequentiam petitionis, non pro ipſis agitur nouo iudicio. Inn.in c.grauis.de reſtitu.ſpol.

* Iudex duobus ęquè probantibus poſſeſsionem, diuidere non poteſt inter eos. Inno.in c.licet.de prob.

* Iudex debet laborare interrumpere teſtes ſi videntur ei ſuſpecti. Inno.in c. cum cauſam. de teſti.

* Iudex licet deleget cauſam, non ideo poterit in cauſa teſtificari. Inn.in dicto c.cum cauſam.

* Iudex ex officio ſuo debet inquirere de conditione teſtium, licet non excipiatur ab eo contra quem producuntur. Inn.in dicto c.cum cauſam.& l.1.§. ſi præſes.de magiſtra.conue.

* Nota ꝙ in quocunque iudicio ſummario perſona cum qua litigatur, debet comparere legitime, vt not.Bart.in l.2.ſuper ver.ſeruis.de edic.diui Adri. tol.& etiam not.in conſtitu.ad reprimendum.ſuper ver.figura.

Bald. De officio omnium Iudicum.

OFFICIVM iudicis quoddam exhibetur proprio motu, quoddam ex poſtulatione partis. Nam ſi reſpicit vtilitatem publicam, ſine actore expeditur inquirendo.extr.de acc.c.qualiter. Item ſi propter publicam vtilitatem, & etiam æquitatem, vt in tutore dando, vel remouendo.ff.de ſuſpe. tut.l.3. Idem ſi publicum decus.ff.de leg.1.l.ciuitatibus.de vſufr.lega.l.legatum. Idem ſi teſtatoris pietatem.ff.de pet.hær.l. hæreditas.in fi.extr.de teſt. nos quidem. Idem ſi animę fauorem, vt in vſuris & male extortis: vt extr de iureiu.c.ad noſtram.el 2. Quod vero rem familiarem alicuius reſpicit, & non publicam curam, petenti tantum impartiri debet.ff. de dam.infec.l.4. §.hoc autem iudicium.& ibi per Bar. Et ſi lex imponitur iudici expediendi proceſſum, & non petitur citatio, intelligitur iudex eſſe in mora, vt ibi. ¶ An in officio iudicis debeat offerri libellus? Dic ꝙ non, vbi non eſt actor. Sed vbi eſt actor, & non reus, non offertur libellus parti, ſed iudici. Sed vbi eſt vterque, actor & reus certus, ſuper præparatoriis non offertur: vt not.ff. de interrog.actio.l.1.ſed ſuper deciſoriis ſic, ſi principaliter imploretur.ſed ſuper incidenti non eſt neceſſarius libellus.ff. de auct. tu.l. defenſores. Vide ff. de bono.poſ.l.3.§.pen. Item vbi officium iudicis ſummarie imploratur, non offertur libellus.l.nec quicquam.§. de plano.ff.de off.procon.cum ſimilib. Item vbi certa perſona eſt in cauſa: vt in auth.ſi omnes.& arg.de cur.furio.l.obſeruare. G.in §.1.& §.2.vide ĵ.de libel.conce.§. officium iudicis. Iudex ex officio ſupplet pro reo.ff.de pet.hær.l.fi. Item pro actore in eo, quod poſt litem conte.cõtingit.ff.de ædil.edi.l.ædiles.§.item ſciendum.C.de app. l.ampliorem.cum ſimi. G.ſcilicet quando officium iudicis imploratur ſummarie, reſidet in iudice ex geſtis vel allegatis: ſemper tamen ſupplet, ſecundum Old. Si iudex admiſit ineptum libellum, & ſuper eo apertiſsime probatum eſt, non valet probatio.ſ.eod.in §.deſeruit.verſi.quid ſi libellus, & not. extr.de iud.c.examinata.per Io. And.in nouella. Si vero libellus eſt aptus, ſed proceſſus ineptus, adhuc non valet probatio, niſi per confeſsionem.de reſt.ſpo.c.Piſanis. Vide Inno.in c.1.de iur.cal.in abbreuiatore, poſt Bal.& ĵ.de accuſatore.§. quid ſi ſtatutum.& ĵ. de libel.concep.§. exceptio ineptitudinis.& [illegible] de ſent.§. quid ſi libellus. ¶ Si delegatus pronunciat ſuper ineptitudine libelli, non deſinit eſſe iudex: quia eſt interlocutoria. uerſi.quid ſi proprio G.ubi iudex procedit ex officio de facto non exigitur ordo: tamen probatio requiritur: in §.poſtremo.uer.& idem dico ubicunque. G.allegat in auth.de colla §.hoc quoque.& debet eſſe probatio plena, ubi plene lędit: & ſemiplena, vbi ſemiplene, & poteſt reparari.ff.ad exhi.l.theſaurus.ubi de hoc.& ff.ad Carb.l.3 §.duæ cauſæ, G.& doct. Et an iuramentum tantum habeatur pro ſemiplena probatione. uer. ſexto quærendum. G. Si in ſtatuto fit mentio, quod procedatur ſummarie quid ſignificat ſtatutum? Dic idem quod ius commune, quando ius commune utitur eodem ſermone. §. hoc quoque prætermittendum. G. quia uerba iuris ciuilis idem ſignificant in legibus & ſtatutis. Bal.

a ¶ De Recuſatione.[a] Rubrica.

Dicto de iudicibus, & eorum officiis, conſequens eſt videre de eorum recuſationibus. Videamus ergo, Quid ſit recuſatio, Quis poſſit recuſari, Ex quibus cauſis, Et quando Et qualiter Et quis
b ſit recuſationis effectus[b].

ADDITIONES.

a Pileus ſatis de hac materia parte 2. ſub rubr. per quas perſonas conteſtatio fieri poſsit. Tan.parte 2.de recuſatione iudicium. Ro.Bñ.in princi.ſui operis.4.& 5.& 6.rubricas poſuit hoc ordine. Primò de recuſatione ordinarij. Secundò, de recu. delegati. Tertiò, an cauſa ſuſpicionis ſit inferenda: & qualiter libellus recuſationis concipiatur, & adiutus multum fuit auctor in hoc titu.per eaſdem. de Vber. de Bo.& I.de Deo. dican. ſtatim ĵ.§.2. Vber.de Bo.in prin.ſui operis: Bonagui.parte 3 ru.qualiter offeratur libellus recuſationis. Aegi.rub.23. cum tribus ſequentibus. Alber. Gal.rub.de iud.ord.& deleg.ver. ſed an ordinarius. cum tribus ſequen.& ver. pone ꝙ ante.& ſeq. Guil.Ang.ſatis ſub ru.de recuſationibus. Gui.de Suzaria, de aduocato rei. ver.ſi vero.cum ſequentibus.

b Effectus. ¶ Ad literam ſecundum membra proſequitur Hoſti. in Summa de offic.delega.in fin. Sed Gul.Angl.addit, quod ſit officium recuſati.quod dic vt de offic. delega. ſuſpicionis.& de app. cum ſpeciali.& cap. legitima. libro 6.

a RECVSATIO, eſt[a] iuriſdictionis, vel audientię cauſa ſuſpicionis propoſita declinatio.C. de iudi.apertiſſimi.3.q 5. quia ſuſpecti.extra; de offic.deleg.ſuſpicionis c.ſuper quæſtionum.§.2.3.& 5.

ADDITIO.

a Recuſatio eſt. ¶ Richar.diſtin.4.quæſtio.5.dicit, quod recuſare, eſt iudicem ſuſpectum ante lit.conteſta.proclamare. Tanc.in ſuo iudiciario ordin. Rub. de recuſatio.dicit, quod recuſatio, eſt audientiæ, vel iuriſdictio.declinatio per exceptionem ſuſpicionis oppoſita. Summiſtæ, Ber. Gofr.& Hoſtien.in tit.de appel.non diffinierunt recuſationem: tamen in tit.de offi.deleg.Hoſt. eam diffiniuit prolixius, quam hic, Guil.Anglic.in hoc tit.diffiniuit, ꝙ recuſatio, eſt cognitionis iudicialis refutatio. Multa poſſent hic fundari, quæ omitto: tamen dic, ꝙ aliud eſt diffinire recuſationem, & aliud legitimam recuſationem: & hanc, vt ſcias, diffinit Hoſtien.

¶ Recuſari poteſt quilibet iudex ſecundum canones.

SVMMARIVM.

1 *Declinare nemo poteſt ordinariæ iuriſdictionis examen poſt litem conteſtatam: ante autem ſic.*

2 *Delegatus non præſumitur aliter iudicare, quam iudicaturus eſſet ordinarius.*

3 *Actor an poßit delegatum à ſeipſo poſtulatum recuſare.*

4 *Recuſari non poteſt delegatus, ubi cauſa omiſſa eſt appellatione remota: quia ubi tollitur appellatio, & recuſatio.*

5 *Cauſa ſic commißa, & ex certa ſcientia, ut non poſſit iudex recuſari, an aliquo caſu poſſit recuſari.*

6 *Alius à principe an poſſit cauſam ſic committere, vt non valeat delegatus recuſari.*

7 *Auditor recuſari poteſt niſi de partium datus ſit aßenſu.*

Merus executor non debet recuſari.

a 1.§. Recuſari poteſt[a] quilibet iudex ſecundũ canones, vt in præ.cõcor. De ordinario patet ext. de fo cõp ſi quis contra.& c.licet.2.q.6 placuit.11.q.1. peruenit. extr.de ap cum ſpecialis.& c. ad hoc ſi in vna.& in præ.c.quia ſuſpecti. Idem videtur etiam ſecundum leges. C.de iu.omn.iud.ne-
1 mo, vbi dicitur, † ¶ Nemo poſt litem conteſt, ordinariæ. iuriſdictionis

ADDITIO.

a Recuſari poteſt, ¶ Recuſantur rationes vtriuſque opinio.& quomodo ad vtraſque reſpondeatur, poſuit Roſ.in prima rub.in prin.alleg.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN